

Kontaktperson

Naturskyddsenheten

Johan Johnmark

010 - 224 10 10 (vxl)

skane@lansstyrelsen.se

Beslut om bildande av naturreservatet Hörröds- och Södra Lökaröds utmark i Kristianstad och Tomelilla kommun, Skåne län

Länsstyrelsens beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Länsstyrelsen det område som anges med kraftig svart heldragen linje på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet. Naturreservatets gränser ska märkas ut i fält enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet ska de föreskrifter gälla, som anges nedan med stöd av 7 kap 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

I enlighet med 3 § förordning om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan, bilaga 3.

Länsstyrelsen upphäver med stöd av 7 kap. 7 § första stycket miljöbalken, Länsstyrelsens beslut den 15 november 2018, dnr 511-24302-2018 om bildande av naturreservatet Hörröds utmark, Kristianstads kommun. Upphävandet gäller först när detta beslut vinner laga kraft.

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Hörröds- och Södra Lökaröds utmark
Kommuner:	Kristianstad och Tomelilla
Natura 2000-ID:	Hörröds utmark, SE0420281
NVR-ID ¹	1137030
Gränser:	Området begränsas av mitten av svart heldragen linje på till detta beslut bifogad karta (bilaga 1)
Berörda fastigheter:	Hörröd 2:54, S:3 och S:5 Kristianstads kommun och Lökaröd 1:8 och S:3 Tomelilla kommun
Markägarkategori:	Naturvårdsverket och samfällt
Läge:	Cirka 26 km nordöst om Tomelilla och cirka 29 km sydväst om Kristianstad
Koordinat centralpunkt:	E 441300, N 6181850 (SWEREF 99 TM)
Huvudavrinningsområde:	Mellan Helge å och Nybroån
Vattenförekomst:	Julebodaån SE18519-139144
Inskrivna nyttjanderätter:	Finns i akten
Gemensamhetsanläggning:	Finns i akten
Areal:	Cirka 137,9 hektar (varav fäladsmark cirka 72,1 hektar, skog cirka 65,4 hektar och vatten cirka 0,4 hektar)
Förvaltare:	Länsstyrelsen

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald, och att skydda, vårda, bevara och återställa värdefulla naturmiljöer kopplade till en öppen och trädklädd fäladsmark. Områdets kulturpräglade naturmiljöer såsom enbuskmarker med ljung nedanför trädgränsen, artrik silikatgräsmark, fuktäng med blåtåtel och högörtäng med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras och återställas. Ädellövskog och lövsumpskog ska bevaras, restaureras och vårdas. Områdets hydrologi ska om möjligt restaureras. I området förekommande värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter ska skyddas, återställas och nyskapas. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

¹ ID-nummer i Naturvårdsverkets databas Vic Natur.

Syftet uppnås genom att:

- Bevara, restaurera och utveckla enbuskmarker med inslag av enstaka träd, artrik silikatgräsmark, fuktäng med blåtåtel och högörtäng,
- Hävd av området i syfte att efterlikna ett utmarksbete. Genom året-runt-bete, eller vinterbete, med främst nöt, häst och get samt bränning.
- Införa ambulerande stängsel för att periodvis betesfreda delar av området.
- Bevara, restaurera och utveckla en flerskiktad ädellövskog, med inslag av luckor och gläntor, förekomst av död och döende ved av olika arter, stadier och grovlekar,
- Ej transportera ut lövved från områden med ädellövskog,
- Bevara och utveckla områdets lövsumpskogar,
- Efter utredning: lägga igen avvattande diken eller återskapa naturligare bäckfåror eller å-fåra, blötlägga mark,
- Gynna i området förekommande habitatlistad¹, rödlistad² eller sällsynt art,
- Inplantera för området lämpliga hotade och sällsynta arter,
- Ta bort eventuellt främmande arter,
- Hålla delar av området tillgängligt för allmänhetens friluftsliv genom att anlägga och underhålla mindre parkeringsplatser och anlägga enklare leder.

Inom området ska nödvändiga åtgärder vidtas för att uppnå syftet med naturreservatet. Syftet ska även uppnås genom att utvärdera och anpassa skötseln i överensstämmelse med ny kunskap om biologiska värden.

A. Föreskrifter med stöd av 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi och landskapets allmänna karaktär, yt- eller dräneringsförhållanden som att borra, spränga, gräva, plöja, schakta, fylla ut eller dika eller annan markberedning,
2. uppföra byggnad, mast, luftledning, vindkraftverk eller annan anläggning,
3. anordna upplag,
4. gödsla, jordförbättra, eller använda kemiska bekämpningsmedel,
5. plantera eller så gräs, buskar och träd,

6. avverka träd och buskar, gallra, röja, ta bort dött träd eller vindfälle eller på annat sätt påverka vegetationen,
7. nysätta tryckimpregnerade stängselstolpar,
8. utlägga strö eller dylikt, stödutfodra, låta djur som används för hävd av området som är under behandling med långtidsverkande avmaskningsmedel beta, eller att avmaska betesdjur, eller släppa avmaskade betesdjur tidigare än 14 dagar efter avmaskning,
9. hålla får under tidsperioden 1 april till 30 augusti,
10. stödutfodra jaktbart vilt,
11. utsätta bikupor,
12. bedriva sambete med intilliggande vallar.

B. Föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

För att tillgodose syftet med naturreservatet förpliktas markägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla att följande anordningar och åtgärder vidtas inom naturreservatet:

1. utmärkning av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar,
2. uppsättning och underhåll av informationstavlor,
3. uppförande av väderskydd för betesdjur,
4. skötsel och restaurering av en öppen, delvis trädbevuxen ljungbevuxen utmark, genom avverkning av barr- och lövträd, röjning och bränning samt bete, enligt bilaga 2.
5. skötsel av skogsmark innefattande naturvårdsåtgärder (exempelvis avveckling av barrträd, skapande av död/döende ved, skapa luckor, plantering av lövträd, inhängning av föryngringsytor med ädellövskog) enligt bilaga 2,
6. underhåll av småvatten och efter utredning lägga igen diken, återskapa naturligare bäckfåror eller å-fåra, skapa småvatten eller blötlägga mark enligt bilaga 2, som ej påverkar utanför naturreservatet liggande mark,
7. inplantering av inhemska arter vilka är knutna till biotoperna i reservatet,
8. bekämpning av invasiva och/eller främmande arter,
9. uppsättning av holkar,
10. utförande och underhåll av anläggningar och anordningar för allmänhetens tillgänglighet enligt bilaga 2,
11. undersökningar och miljöövervakning av djur-, svamp- och växtlivet samt av mark- och vattenförhållanden.

C. Ordningsföreskrifter med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken.

Utöver föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att:

1. gräva, borra, måla eller på annat sätt skada mark, sten, stenmur eller naturföremål,
2. ställa upp husvagn, husbil eller liknande under tiden kl 00:00 – 05:00,
3. elda annat än på anvisad plats. Användning av friluftskök är tillåtet i naturreservatet,
4. cykla,
5. ta med hund eller annat sällskapsdjur som inte hålls i fysiskt koppel,
6. gräva upp växter,
7. plocka slättergubbe (*Arnica montana*),
8. föra bort död ved, bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda stående eller liggande träd och buskar,
9. uppföra någon form av anläggning eller placera ut för reservatet främmande föremål,
10. placera eller sätta upp tavla, plakat, skylt, affisch, snitsel, orienteringskontroll eller liknande annat än tillfälligt, högst 10 dygn. Naturreservatets förvaltare bör informeras innan uppsättningen,
11. Starta eller landa med luftfartyg,
12. Plocka mossor, lavar eller vedlevande svampar,
13. samla in ryggradslösa djur, t.ex. skalbaggar eller mollusker,
14. dumpa trädgårdsavfall.

Vidare är det förbjudet att utan Länsstyrelsens skriftliga tillstånd

15. under tidsperioden 1 april–15 juli anordna och organisera tävling eller träning. Övrig tid ska reservatets förvaltare alltid informeras,
16. under tidsperioden 1 april -15 juli anordna eller organisera lägerverksamhet eller liknade arrangemang. Övrig tid ska reservatets förvaltare alltid informeras.

Undantag från föreskrifter

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för:

- förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren utser, att utföra de åtgärder som behövs för reservatets vård och skötsel enligt vad som framgår av föreskrifterna under B ovan,
- länsstyrelsens tillsyn av området,
- normalt underhåll av befintliga vägar eller nedtagning av för allmänheten farliga träd (längs med vägar, leder, rastplatser etc).

- djurhållares tillsyn av betesdjur, underhåll av anläggningar och ledningar för betesdjuren (vatten, staket etc).
- underhåll av lagakraftvunna dikningsföretag och vattendomar. Inför utförande av arbetet ska verksamhetsutövaren informera förvaltaren om åtgärden.
- restaurering av hydrologin, inklusive åtgärder i närliggande terrester miljö, som lägga igen avvattnade diken, återskapa naturligare bäckfåror, småvatten eller blötlägga mark.
- drift, underhåll och ombyggnad inom gällande ledningsrätt, servitut eller nyttjanderätt av vid tidpunkten för detta beslut befintliga nyttjanderätter, ledningar, transformatorstation, master och anläggningar, tillhörande staten, kommunen, el-, energi- och teledistributör. Inför utförande av arbetet ska naturreservatets förvaltare informeras om åtgärden. Vid akuta underhållsåtgärder kan förvaltaren informeras i efterhand, dock senast inom fem arbetsdagar från det att arbetet har inletts.

Undantag från reservatsföreskrifter med avseende på skötsel och brukande

A1 gäller ej nedläggning av fiberkabel, om denna förläggs längs befintliga vägar, A1 och A2 gäller ej borttagning eller nedgrävning i ledningsgatan av befintliga luftledningar som går genom området. Stenmurar får ej påverkas negativt.

A3 gäller ej tillfälliga upplag för områdets skötselbehov,

A6 gäller ej avverkning av igenväxningsvegetation efter förvaltarens godkännande,

A8 gäller ej stödutfodring i samband med flytt av djur. Djurägaren är skyldig att informera förvaltaren om förestående stödutfodring. Förvaltaren avgör var stödutfodringen ska ske,

A9 gäller ej hållande av får i restaureringssyfte,

Undantag från reservatsföreskrifter med avseende på jakt

A2, A10 och C9 gäller ej tillfälliga mobila jakttorn och därtill hörande utfodring med spridare som sprider majs eller spannmål i syfte att motverka omfattande mark- och vegetationsskador från vilt, som sätts upp inför jaktsäsong och som tas ned efter avslutad jaktsäsong,

C5 och C10 gäller ej i samband med jakt och fångst av vilt i enlighet med jaktlagstiftningens bestämmelser.

Övriga undantag

C12 gäller ej insamling av enstaka beläggsexemplar av svårbestämda arter under förutsättning att fynden registreras i Artportalen, eller motsvarande nationell databas för hotade arter, och att insamlandet inte bryter mot fridlysningsbestämmelserna.

C13 gäller ej håvning, handplockning eller annan selektiv metod som inte förstör djurets livsmiljö, med efterföljande återutsättning inom naturreservatet. Kravet på återutsättning gäller inte enstaka beläggsexemplar av svårbestämda arter av varje art under förutsättning att fynden registreras i Artportalen, eller motsvarande databas för hotade arter, och att insamlandet inte bryter mot fridlysningsbestämmelserna.

Upplysningar

Länsstyrelsen får enligt 7 kap 7 § miljöbalken, om det finns särskilda skäl, lämna dispens från meddelade reservatsföreskrifter. Länsstyrelsen vill också upplysa om att föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap 30 § miljöbalken (föreskrifterna under rubriken C ovan) gäller omedelbart även om beslutet överklagas. Dessutom gäller andra lagar, förordningar och föreskrifter än reservatsföreskrifterna för området, exempelvis:

- 7 kap 28a-b §§ miljöbalken med krav på tillstånd för att bedriva verksamhet eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturmiljön i ett Natura 2000-område,
- 7 kap miljöbalken med bestämmelser om områden som omfattas av biotopskydd (11-11b §) eller strandskydd (13-18 §§),
- 7 kap 1 § miljöbalken. Var och en som utnyttjar allemansrätten eller annars vistas i naturen ska visa hänsyn och varsamhet i sitt umgänge med den,
- Anmälningsplikten enligt 12 kap 6§ miljöbalken för verksamheter eller åtgärder som väsentligen kan komma att ändra naturmiljön gäller även om de inte är förbjudna enligt reservatets föreskrifter,
- Anmälnings- eller tillståndsplikt enligt 11 kap miljöbalken för verksamheter som innebär påverkan på vattens djup eller läge, exempelvis anläggningsarbeten i vatten, dämning, vattenbortledning eller anläggning av våtmark,
- 2 kap, Kulturmiljölagen (1988:950) med bestämmelser om skydd av fornlämningar mm,
- Terrängkörningslagen (1975:1313) och terrängkörningsförordningen (1978:594) med vissa förbud mot körning i terräng,
- 15 kap 26 § miljöbalken om förbud mot nedskräpning,
- Lokala, kommunala ordningsföreskrifter.

Allemansrätten

Allemansrätten har stor betydelse för våra möjligheter att vistas i naturen, den ger oss alla möjligheten att tillfälligt och hänsynsfullt vara i naturen. Även organisationer och turistföretag kan dra nytta av allemansrätten i sin verksamhet även om allemans-rätten i grunden gäller för enskilda individer. Samtidigt medför allemansrätten också skyldigheter att inte förstöra något eller störa markägaren eller andra som är ute i naturen. Större grupper bör samråda med markägaren. Inom naturreservat kan delar av allemansrätten vara begränsad genom reservatsföreskrifter.

Vid aktiviteter som inte förbjuds av reservatsföreskrifterna men som kan medföra en väsentlig förändring av naturmiljön, ska anmälan om samråd enligt 12 kap 6 § Miljöbalken ske med Länsstyrelsen. Samråd kan krävas för stora tävlingar, evenemang eller aktiviteter som medför omfattande slitage eller markskador.

Beskrivning av området

Landskap och geovetenskapliga bevarandevärden

Området ligger på Österlen och jordarten utgörs av sandig morän på en berggrund av gnejs.

I dagsläget består området av granplanteringar av olika ålder, med inslag av lövsumpskog i svackorna. Större områden med äldre ädellövskog finns också i området.

Markanvändning och kulturhistoriska bevarandevärden

Historiskt har detta område utgjorts av ett utmarkslandskap bestående av ljungmark med lövsumpskog i svackorna. Ljungmarkerna planterades igen i början av 1900-talet. Länsstyrelsen Halland har visat att restaurering av ljungmarker går mycket fort, då ljungen ligger i fröbank. I bottnen på granplanteringar inom området finns mycket ljung.

Biologiska bevarandevärden

I det planerade naturreservatet ligger Natura 2000 SCI området tillika naturreservatet Hörröds utmark (6,5 ha). Hörröds utmark utgör en liten rest av det tidigare omfattande utmarkslandskap. Natura 2000 området bedöms vara alldeles för litet arealmässigt för att kunna hålla arterna på sikt utan risk för lokalt utdöende.

Strax sydöst om det planerade naturreservatet ligger det nationellt värdefulla sandmarksområdet Drakamöllan och Brösarps backar. Dessa områden utgör

ett kärnområde för minst ett 30-tal rödlistade sandlevande skalbaggar samt har fortfarande häckande fältpiplärka (EN och ÅGP-art) med några par. Planerat naturreservat utgör efter restaurering en synnerligen lämplig häckningsmiljö för fältpiplärka, trädlärka och törnskata. Dessa arter är upptagna i EU:s fågeldirektiv bilaga 1, för vilka särskilda skyddsområden ska avsättas. Totalt beräknas ytterligare 63 hektar utmark kunna återskapas genom nedtagning av planterad gran.

Planerat naturreservat ligger i en värdetrakt för ädellövskog och skog inom området är utpekad i detta sammanhang som värdekärnor. Fyra utpekade nyckelbiotoper ligger inom området (Ädellöv 121 år, 5,28 ha, lövskog 90 år, 3,53 ha, lövskog 89 år 0,86 ha, lövskog 92 år, 0,65 ha). Ädellövskogen utgörs ungefär till lika delar av ängsbok och ängsekskog med ett inslag av ask (EN), björk, hassel (på vilka bl.a. kantarellmussling växer) och fågelbär. Arealen skog inom naturreservatet uppgår till cirka 65,5 hektar ädellöv- och lövsumpskog. Mängden död ved är varierande, där tyvärr asken är överrepresenterad pga askskottssjukan. Fältskiktet utgörs bl.a. av gulplister, buskstjärnblomma, lundslok, lundgröe, tandrot och på fuktigare delar svalört.

Hörrödsån som utgör gräns mot planerat naturreservat i norr är utpekad som limnisk värdetrakt. Ån utgör ett regionalt särskilt värdefullt vatten och hyser flera rödlistade renvattenlevande arter. Länsstyrelsen har de senaste åren arbetat med att riva ut dämmen och ordna med förbipasserbarhet för svagsimmande arter i ån.

Friluftsvärden

Det planerade naturreservatet är mycket lättåtkomligt och lämpligt både för friluftsliv och som besöksobjekt. Området skulle kunna avlasta andra naturreservat med mycket höga besöksstryck i omlandet.

Skälen för beslutet

Området ligger i en trakt med synnerligen höga botaniska och zoologiska värden. Området kommer efter restaurering utgöra en livsavgörande reträttplats för många arter som är hotade pga omlandets markanvändning i form av åkermark och produktiv skogsmark. Skåneleden går i dagsläget igenom delar av området. Området har potential för att bli värdefullt för friluftslivet eftersom det finns möjlighet att inom området anlägga nya parkeringsplatser, leder, rastplatser och friluftsanläggningar, förutsatt att höga naturvärden ej påverkas negativt och att betesmarksdriften går att säkerställa.

Området har mycket höga naturvärden och har potential att få ännu högre. Området har angivits som skyddsvärt ur naturvårds- och friluftslivssynpunkt

avseende internationell, nationell, regional och kommunal nivå och omfattas eller ingår i:

- **Natura 2000:** Del av området ingår i Natura 2000 området Hörröds utmark, SE0420281
- **Riksidressen enligt 3 kap MB:** Området ingår i ett större område som är utpekade som riksidress enligt 3 kap 6 § friluftslivet (från Örnahusen söder om Skillinge till Åhus för bland annat friluftaktiviteterna vandring, strövande, naturupplevelser och fågelskådning) och är utpekade som riksidress enligt 3 kap 9 § för totalförsvaret. Vidare ligger området emellan två utpekade riksidresserna för naturvård, Linderödsåsens nordsluttning och Verkeån med dalgång.
- **Riksidress enligt 4 kap 2 § MB:** Området omfattas enligt 4 kap 2 § MB av riksidress avseende sitt värde för det rörliga friluftslivet (från Örnahusen söder om Skillinge till Åhus).
- **Länets naturvärdesöversikt:** Det befintliga naturreservatet Hörröds utmark och lövskogsområdet närmast ån är utpekade som ett klass 3 område.
- **Regionalt särskilt värdefullt vatten:** Hörröds ån är utpekade som ett regionalt särskilt värdefullt vatten.
- **Strandskyddat område enligt 7 kap 13–18 §§ MB:** Gäller med 100 meter från Hörrödsån.
- **Fornlämningar:** ett stenlagt gränsröse finns i punkten där byarna möte, Därutöver finns en oregistrerad jordkällare som är omgärdad av en stenmur.
- **Grön infrastruktur:** Området utgör en trevägskorsning i landskapet där ädellöv och hedmarker möts från väster-norr och öster. Området ligger i en värdetrakt för ädellövskog och skog inom området är utpekade i detta sammanhang som värdekärnor. Vidare är Hörrödsån utpekade som en limnisk värdetrakt.
- **Skogsstyrelsens utpekande:** Fyra nyckelbiotoper ligger inom området (Ädellöv 121 år, 5,28 ha, lövskog 90 år, 3,53 ha, lövskog 89 år 0,86 ha, lövskog 92 år, 0,65 ha).
- **Äng- och hagmarksinventeringen:** Området ingick i äng- och hagmarksinventeringen 1990–96, som ett klass 2 objekt (klass 1 är högst och klass 4 lägst). och i ängs- och betesmarkinventeringen 2002–2004 som en restaurerbar yta.
- **Skåneleden:** Går genom området.
- **Hotade arter:** Backtimjan (NT), stare (VU), gulspurv (VU) och gröngöling (NT).
- **Fågelarter enligt EU:s fågeldirektiv bilaga 1, för vilka särskilda skyddsområden skall avsättas:** fältpiplärka, *Anthus camperstris* (A255)

och trädlärka, *Lullula arborea* (A246) samt törnskata, *Lanius collurio* (A338) potentiellt häckningsområde. Kungsfiskare, *Alcedo atthis* (A229) födosökande. Röd glada, *Milvus milvus* (A074) födosökande och häckande. Spillkråka, *Dryocopus martius* (A236) födosökande främst vintertid.

Länsstyrelsens bedömning

Ingående skogsareal har stämts av gentemot poängmodell för prioritering av objekt, Strategi för formellt skydd av skog i Skåne län. Objektet bedöms inte tillhöra länets bättre hälft, men är större än 10 hektar och ligger inom värdeetrakt för ädellövskog och där utpekade som värdekärnor samt ligger i en limnisk värdeetrakt. Mer än hälften av skogsandelen innehåller prioriterad skogstyp som ädellövskog och lövsumpskog. Det finns slutligen starka synergier mellan skogsbiologiska värden och värden i andra miljö kvalitetsmål som levande sjöar och vattendrag, ett rikt odlingslandskap och ett rikt växt- och djurliv, samt och allmänna intressen. Objektet uppnår 5 poäng av maximalt 9 poäng.

Länsstyrelsens bedömning är att området bör avsättas som naturreservat av ovan redovisade skäl med syfte att i första hand bevara biologisk mångfald, skydda, vårda, återställa och nyskapa värdefulla naturmiljöer. Men även återställa och nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter samt tillgodose behov av områden för friluftsliv, under enklare former. Skyddet bidrar till att uppnå miljömålen "Ett rikt odlingslandskap", "Levande skogar" och "Ett rikt växt- och djurliv". Slättergubbe, *Arnica montana*, är en bilaga V art i EU:s art- och habitatdirektiv som kräver särskilda förvaltningsåtgärder för att minska risk för insamling samt klassad som sårbar (VU) av Artdatabanken. Arten får ej plockas inom naturreservatet. Naturreservatet kommer att bidra till en stärkt grön infrastruktur i landskapet och spridning av skyddsvärda arter.

Naturreservatet ligger inom riksintresse för totalförsvaret enligt 3 kap 9 § miljöbalken, Ravlunda skjutfält, som är ett område med särskilt behov av hinderfrihet. Länsstyrelsen bedömer att naturreservatets föreskrifter inte har någon negativ påverkan på riksintresset för totalförsvaret. Då inga nya byggnader kommer att uppföras i naturreservatet. Produktionsskogen kommer tas ner, vilket snarare bedöms öka hinderfriheten.

Utöver nämnda riksintressen berörs området inte av några andra riksintressen. Förordnandet är förenligt med grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenresurser samt med kommunens översiktsplan.

Länsstyrelsen anser att det finns synnerliga skäl enligt 7 kap. 7 § MB första stycket miljöbalken att upphäva det befintliga mindre naturreservatet Hörreds utmark (6,5 hektar) och att upphävandet i skäligen utsträckning kompenseras enligt 7 kap. 7 § fjärde stycket genom att området kommer ingå i ett nytt större naturreservat med ett bättre beskrivande namn, mer omfattande syfte och föreskrifter samt uppdaterade C-föreskrifter.

Bestämmelser som beslutet grundar sig på

Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap. 5 § miljöbalken ska i beslutet anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året. Om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen

Enligt 7 kap. 6 § miljöbalken förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla vissa intrång.

Om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet får enligt 7 kap. 30 § miljöbalken länsstyrelsen besluta om föreskrifter om rätten att färdas och vistas och om ordningen i övrigt inom det skyddade området.

Intresseprövning

Länsstyrelsen har tagit del av inkomna yttranden och finner vid en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen, i enlighet med 7 kap 25 § miljöbalken, att det för att skydda och vårda de värden som beskrivits ovan finns skäl att besluta om att bilda ett naturreservat i området, att besluta om föreskrifter för att skydda området samt att fastställa en skötselplan.

Konsekvensutredning

Länsstyrelsen har genomfört en konsekvensutredning av ordningsföreskrifterna i enlighet med 3 § Förordning (2024:183) om konsekvensutredningar. Länsstyrelsen gör bedömningen att ordningsföreskrifterna innebär vissa inskränkningar av allemansrätten som är nödvändiga för att skydda områdets naturvärden. Restriktionerna är inte av

sådan omfattning att de innebär allvarligt försvårande av allmänhetens möjligheter att utnyttja området.

Ekosystemtjänstbedömning

Länsstyrelsen har gjort en bedömning av vilka effekter inrättande naturreservatet har på olika ekosystemtjänster och har kommit fram till att det inverkar positivt på flertalet ekosystemtjänster, se tabell nedan.²

Bedömningen är att påverkan på ekosystemtjänsterna sammantaget stärker motiven för inrättande av naturreservatet.

² Enligt Naturvårdsverkets förslag på ekosystemtjänster inom olika naturtyper
<http://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/skyddade-omraden/process-naturreservat/beslut/beslut-om-bildande-naturreservat.pdf>

Kategori	Ekosystemtjänst	Inverkan
Försörjande	Genetiska resurser hos vilda arter	Positiv
Försörjande	Jakt	Positiv och negativ
Försörjande	Virke och fibrer	Negativ
Försörjande	Bioenergi från skog	Negativ
Reglerande och upprätthållande	Träd och skogars reglering av mikroklimat, temperatur och luftfuktighet	Positiv
Reglerande och upprätthållande	Livsmiljöer som t.ex. lek- och spelplatser, boplatser och rastplatser för fåglar och fiskar.	Positiv
Reglerande och upprätthållande	Kolbindning utförd av växter/träd	Positiv/Negativ
Reglerande och upprätthållande	Dämpning av avrinning och flöden	Positiv
Reglerande och upprätthållande	Kolinbindning av återvätad mark	Positiv
Kulturella	Naturarv, exempelvis bevarandet av naturens värden för framtida generationer.	Positiv
Kulturella	Icke organiserat friluftsliv	Positiv
Kulturella	Resurs för forskning	Positiv
Kulturella	Estetiska värden t.ex. boende vid naturskön miljö, rekreationsaktiviteter och turism i ostörd miljö	Positiv
Kulturella	Kulturarv t.ex. användning av naturliga miljöer av andliga eller historiska orsaker	Positiv
Stödjande	Biologisk mångfald inkl. bevarande av genpool, habitat och hotade arter	Positiv
Stödjande	Näringsämnes-cirkulation - vattnets kretslopp	Positiv
Stödjande	Ekologiska samspel t.ex. näringsvävares dynamik, interaktioner mellan trofiska nivåer, evolutionära processer	Positiv

Ärendets handläggning

Den 15 november 2018 bildade länsstyrelsen naturreservatet Hörröds utmark på fastigheten Hörröd 2:54 och S:3. För områdena utbetalades inträngsersättning.

Frågan om naturreservatsbildning väcktes av länsstyrelsen i samband med att markområdet överförts från Sveaskog till Naturvårdsverket år 2024, inom ramen för ett större markbytesprogram, med grundsyftet att bytas bort mot

annan naturvårdsintressant mark. Vid genomgång av området och dess läge bedömdes det som olämpligt att just detta markområde byttes bort.

Länsstyrelsen har avgränsat området, upprättat förslag till syfte, föreskrifter och skötselplan.

Förslag på parkeringsplatser finns i skötselplanen.

Området är ej slutligt inmätt, varför gränsen kan komma att ändras något. Slutlig gräns kommer att finnas i NVR.

Ärendet remitterades under perioden 2024-06-27 till den 2024-09-13, då berörda sakägare förelades att yttra sig över framtaget beslutsförslag. Inkomna yttranden och Länsstyrelsens bemötande återfinns i bilaga 4.

Skötselplan och förvaltning av naturreservatet

Skötselplan

Enligt 3 § förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. framgår bland annat att en skötselplan ska fastställas vid bildande av ett naturreservat. Skötselplanen finns bilagt till detta beslut, se bilaga 3.

Förvaltning

Länsstyrelsen Skåne är förvaltare av naturreservatet och ska fortlöpande samråda med markägare, arrendatorer, berörda myndigheter och andra berörda vid förvaltningen.

Överklagande

Detta beslut kan överklagas till Regeringen, Klimat- och näringslivsdepartementet, se bilaga 6.

Kungörelse

Beslutet ska kungöras i länets författningssamling, Post- och Inrikes Tidningar samt i ortstidning. Sakägare ska anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse var införd i ortstidning.

Underskrifter

Detta beslut har fattats av länsöverdirektör Ola Melin. I den slutliga handläggningen har även deltagit avdelningschef Olof Liungman, enhetschef Cecilia Backe, länsassessor Johan Åsberg och naturvårdshandläggare Johan Johnmark, föredragande.

Detta beslut har bekräftats digitalt och har därför inga namnunderskrifter.

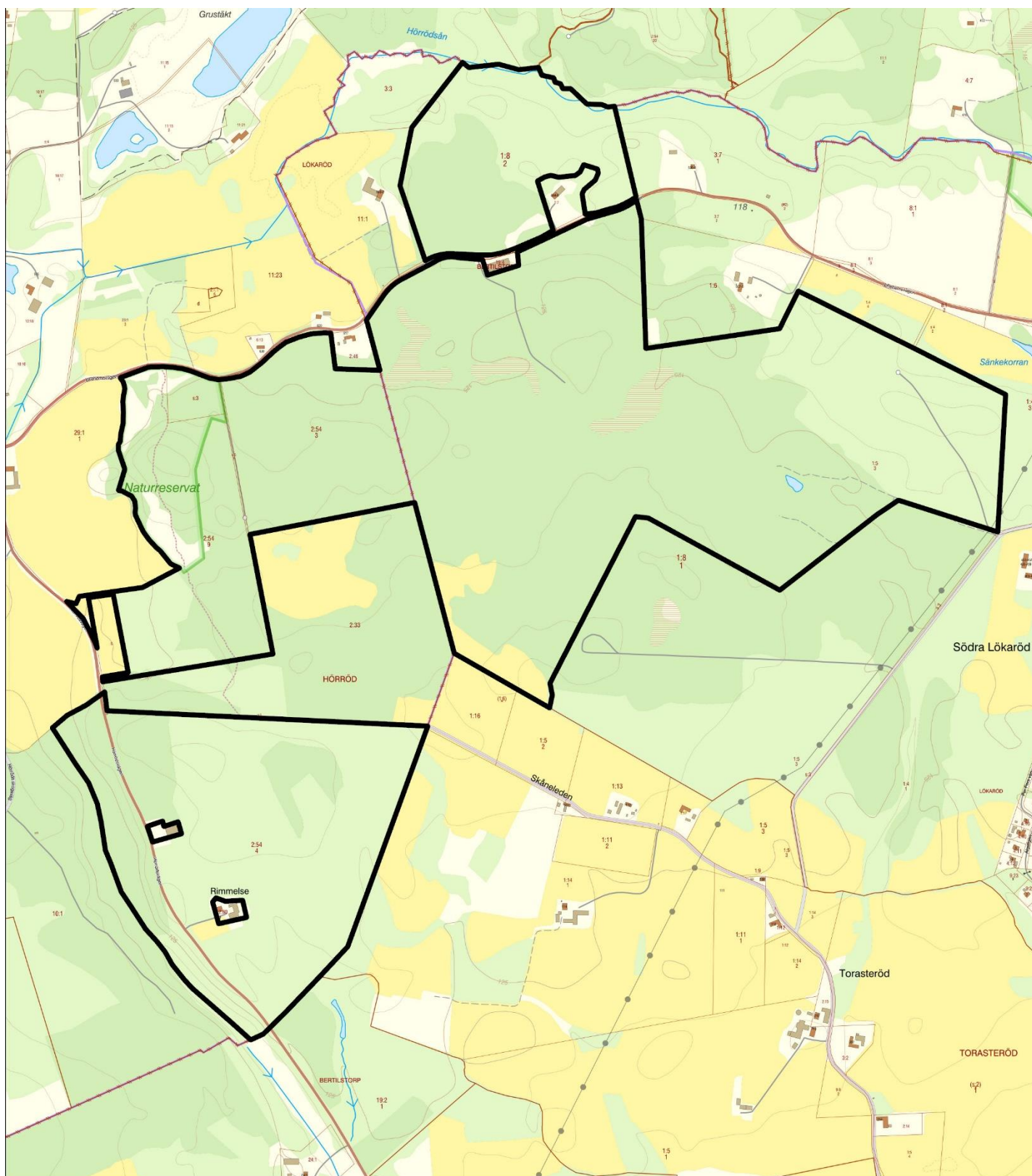
Ola Melin

Johan Johnmark

Bilagor

1. Karta med naturreservatets avgränsning
2. Kartor med markerade områden gällande föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång
3. Skötselplan
4. Inkomna yttranden
5. Sändlista
6. Hur man överklagar

För information om hur Länsstyrelsen Skåne behandlar personuppgifter, se www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilaga 1, Beslutskarta Naturreservatet Hörröds- och Södra Lökaröds utmark, Tomelilla och Kristianstads kommun

Naturreservatet är utmärkt med heldragen svart linje på kartan.

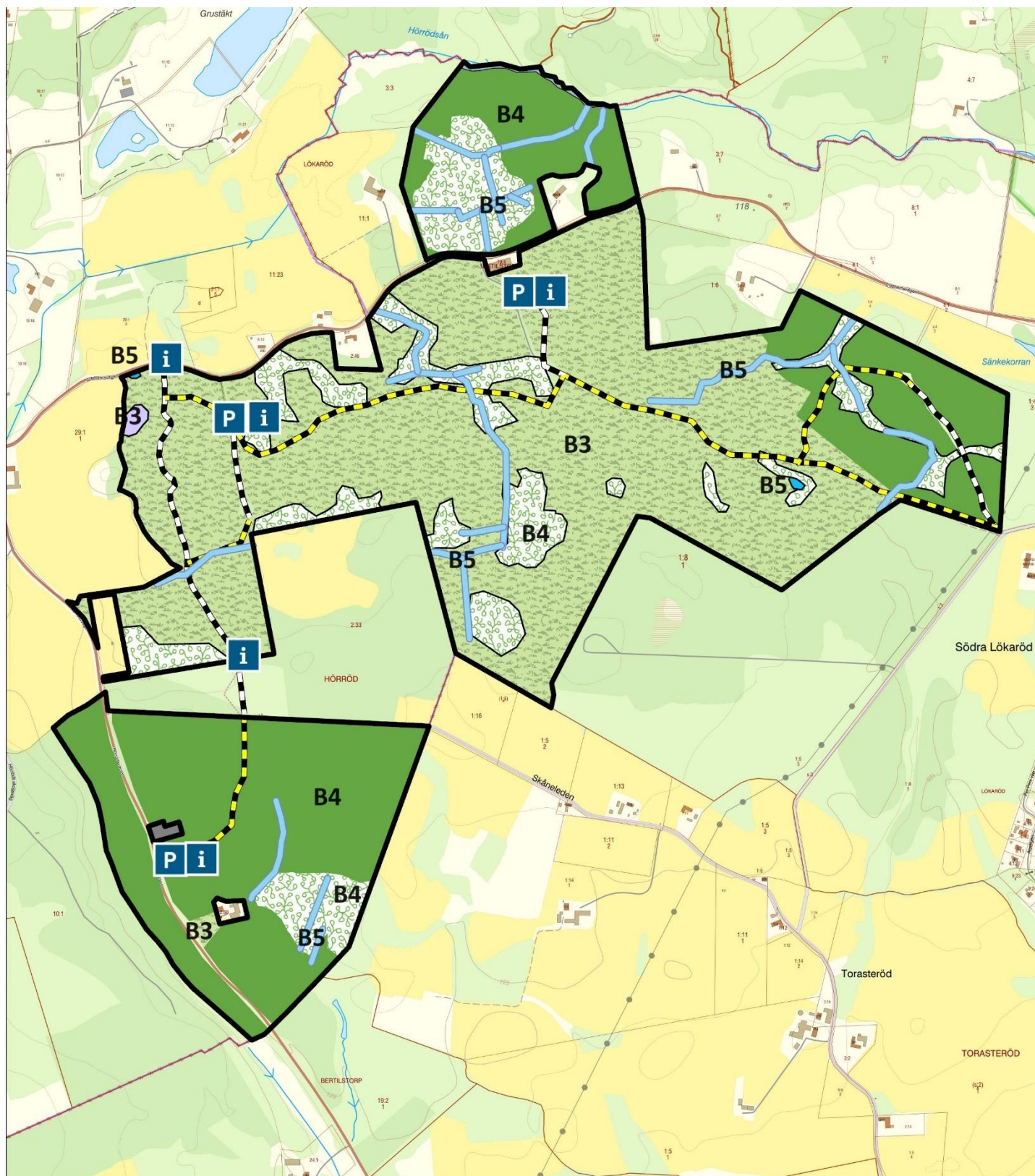
 Naturreservat

0 100 200 300 Meter

Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 12578-2024

© Länsstyrelsen Skåne
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga 2, Karta med markerade områden gällande föreskrifter med stöd av 7 kap 6 § miljöbalken om markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Område B3 gäller föreskrift B3. Område B4 gäller föreskrift B4. B5 gäller B9 gäller markerad led. Befintlig led och eventuell ny led samt parkering B2 gäller informationstavlor

0 100 200 300 Meter
Tillhör Länsstyrelsens beslut dnr 12578-2024

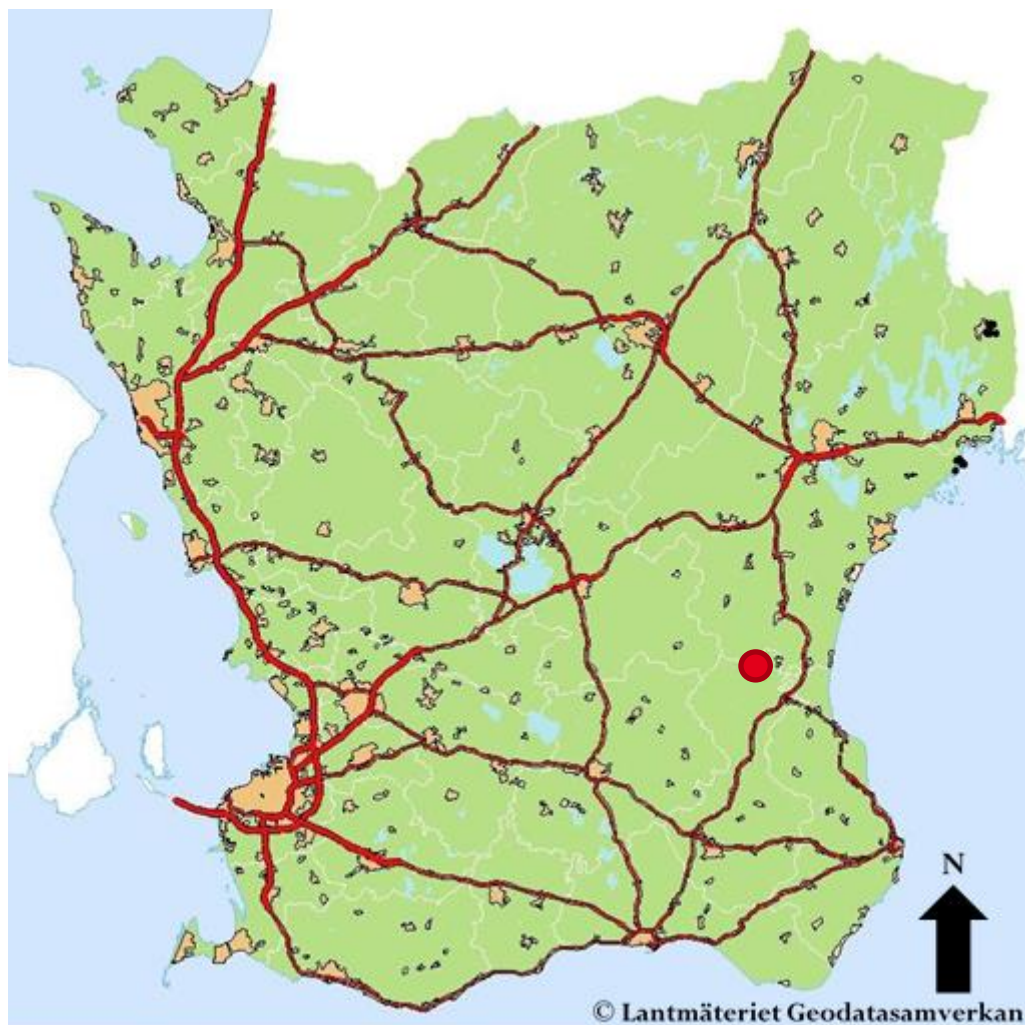
© Länsstyrelsen Skåne
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Länsstyrelsen
Skåne

Skötselplan för naturreservatet Hörröds och Södra Lökaröds utmark i Kristianstads och Tomelilla kommun

Figur 1 Den röda cirkeln anger naturreservatets ungefärliga läge

Fastställt:	2024-10-03
Planförfattare:	Johan Johnmark
Diarienummer:	12578-2024, 1270-220, 1290-265
Omslagsbild:	Enbuskmarker i sydvästra delen av området
Foton:	Planförfattaren om inget annat anges

Innehållsförteckning

<i>Inledning</i>	5
<i>1 Syftet med naturreservatet</i>	6
<i>2 Beskrivning av området</i>	8
2.1 Administrativa uppgifter	8
2.1.1 Information om Natura 2000	8
2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden	9
2.2.1 Geomorfologi, hydrologi och landskapsbild	9
2.2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria	9
2.2.3 Biologi	13
2.2.4 Friluftsliv	14
<i>3 Översikt av mål, skötselåtgärder och planerad markanvändning</i>	14
3.1 Övergripande mål	14
3.1.1 Generella åtgärder	14
3.2 Konsekvenser av klimatförändringar	15
3.2.1 Vad kan påverka området negativt?	16
3.3 Populationsstärkande åtgärder	16
3.3.1 Åtgärder för ljunger	16
3.3.2 Åtgärder för fjärilar, humlor och bin	17
3.3.3 Slåttergubbe Natura 2000-art (kod 1762)	17
3.3.4 Åtgärder för grå ladlav (CR)	17
3.3.5 Åtgärder för stare	18
3.4 Hydrologisk restaurering	18
<i>4 Specifika mål och skötselåtgärder för skötselområdena</i>	19
4.1 Skötselområde Utmark, cirka 69,7 hektar, varav restaurering 69,2 hektar	19
4.1.1 Beskrivning:	19
4.1.2 Bevarandemål	20
4.1.3 Restaureringsåtgärder	21
4.1.4 Skötselåtgärder	22
4.2 Skötselområde Fuktäng cirka 0,2 hektar, varav restaurering 0,2 hektar	22
4.2.1 Beskrivning	22
4.2.2 Bevarandemål	22
4.2.3 Skötselåtgärder	23

4.3 Skötselområde Lövsumpskog cirka 19,8 hektar, varav restaureringsmark cirka 7,2 hektar varav med granplantering 3,6 hektar	23
4.3.1 Beskrivning:	23
4.3.2 Bevarandemål:	23
4.3.3 Restaureringsåtgärder	24
4.3.4 Skötselåtgärder	24
4.4 Skötselområde Naturskogsliknade ädellövskog, cirka 45,5 hektar, varav redan naturskogsliknade 13,8 hektar, ädellöv 24 hektar och granplantering 7,7 hektar som ska omföras till naturskogsliknade ädellövskog	25
4.4.1 Beskrivning	25
4.4.2 Bevarandemål	25
4.4.3 Restaureringsåtgärder	26
4.4.4 Skötselåtgärder	27
4.4 Skötselområde Småvatten, cirka 0,03 hektar	27
4.4.1 Beskrivning:	27
4.4.2 Bevarandemål	27
4.4.3 Skötselåtgärder:	28
4.5 Skötselområde Hörrödsån, cirka 360 meter	28
4.5.1 Beskrivning:	28
4.6 Byggnader	28
5 Friluftsliv	29
6 Jakt och fiske	29
7 Utmärkning av naturreservatets gräns	29
8 Tillsyn	29
9 Dokumentation och uppföljning	30
9.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder	30
9.2 Revidering av skötselplanen	30
9.3 Uppföljning av kostnader	30
10 Kostnadsansvar och prioriteringar	30
Markskötsel	31
Anläggningar	32
11 Rödlistade arter enligt Artdatabanken år 2020	33
12 Källor	34
12.1 Litteratur	34
12.2 Kartor	34
Bilaga A Skötselområden	35

Inledning

Skötselplanen beskriver ett områdes värden enligt befintligt kunskapsläge och redogör även för hur och när dessa värden ska skötas. Bakom detta ligger syftena med bildandet av ett naturreservat. Syftena styr vilka föreskrifter (regler) som ska gälla. Föreskrifterna redovisas i det dokument där bildandet av naturreservatet beslutas. Men, för att uppnå syftena med ett naturreservat kan det också krävas en särskild skötsel – vilket redovisas i detta dokument.

Skötselplanen anger också vad som är viktigast att göra om förvaltaren av naturreservatet, dvs. den som är ansvarig för skötseln, behöver prioritera. Skötselplanen vänder sig dock inte bara till förvaltaren utan även till markägare och andra intressenter.

Länsstyrelsen har ett övergripande ansvar för att statligt bildade naturreservat sköts. Länsstyrelsen har också ansvar för tillsynen och uppföljning i statliga naturreservat. Förvaltningen kan överlåtas till andra, t.ex. en stiftelse eller den kommun där naturreservatet är beläget. De praktiska skötselåtgärderna utförs oftast av markägare, arrendatorer, entreprenörer eller andra som förvaltaren har skötselavtal med.

Skötselplanen börjar med en beskrivande del där bl.a. naturreservatets syften och vilka natur- och bevarandevärden som finns redovisas. Därefter följer en redogörelse för bevarandemålen och för hur naturreservatet ska skötas för att uppnå målen och syftena.

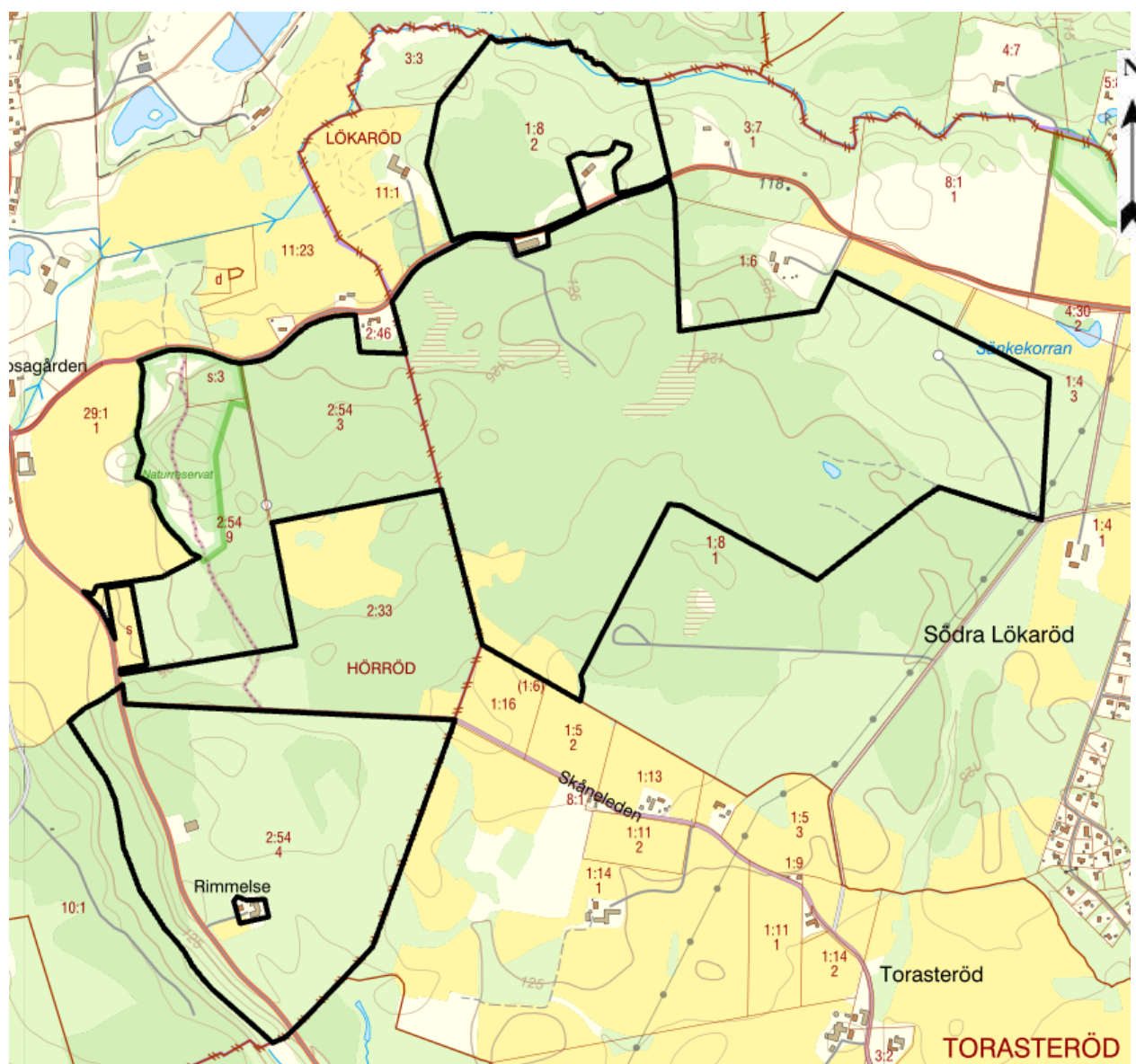
1 Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att bevara biologisk mångfald, och att skydda, vårda, bevara och återställa värdefulla naturmiljöer kopplade till en öppen och trädklädd fäladsmark. Områdets kulturpräglade naturmiljöer såsom enbuskmarker med ljung nedanför trädgränsen, artrik silikatgräsmark, fuktäng med blåtåtel och högörtäng med dess ekosystem och biologiska mångfald ska bevaras och återställas. Ädellövskog och lövsumpskog ska bevaras, restaureras och vårdas. Områdets hydrologi ska om möjligt restaureras. I området förekommande värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter ska skyddas, återställas och nyskapas. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet uppnås genom att:

- Bevara, restaurera och utveckla enbuskmarker med inslag av enstaka träd, artrik silikatgräsmark, fuktäng med blåtåtel och högörtäng,
- Hävd av området i syfte att efterlikna ett utmarksbete. Genom året-runt-bete, eller vinterbete, med främst nöt, häst och get samt bränning.
- Införa ambulerande stängsel för att periodvis betesfreda delar av området.
- Bevara, restaurera och utveckla en flerskiktad ädellövskog, med inslag av luckor och gläntor, förekomst av död och döende ved av olika arter, stadier och grovlekar,
- Ej transportera ut lövved från områden med ädellövskog,
- Bevara och utveckla områdets lövsumpskogar,
- Efter utredning: lägga igen avvattande diken eller återskapa naturligare bäckfåror eller åfåra, blötlägga mark,
- Gynna i området förekommande habitatlistad¹, rödlistad² eller sällsynt art,
- Inplantera för området lämpliga hotade och sällsynta arter,
- Ta bort eventuellt främmande arter,
- Hålla delar av området tillgängligt för allmänhetens friluftsliv genom att anlägga och underhålla mindre parkeringsplatser och anlägga enklare leder.

Inom området ska nödvändiga åtgärder vidtas för att uppnå syftet med naturreservatet. Syftet ska även uppnås genom att utvärdera och anpassa skötseln i överensstämmelse med ny kunskap om biologiska värden.

Figur 2 Naturreservatets avgränsning. Skala 1:10 000

2 Beskrivning av området

2.1 Administrativa uppgifter

Namn:	Hörröds och Södra Lökaröds utmark
Kommuner:	Kristianstad och Tomelilla
Natura 2000-ID:	Hörröds utmark, SE0420281
NVR-ID ¹	1137030
Gränser:	Området begränsas av mitten av svart heldragen linje på till detta beslut bifogad karta (bilaga 1)
Berörda fastigheter:	Hörröd 2:54, S:3 och S:5 Kristianstads kommun och Lökaröd 1:8 och S:3 Tomelilla kommun
Markägarkategori:	Naturvårdsverket och samfält
Läge:	Cirka 26 km nordöst om Tomelilla och cirka 29 km sydväst om Kristianstad
Koordinat centralpunkt:	E 441300, N 6181850 (SWEREF 99 TM)
Huvudavrinningsområde:	Mellan Helge å och Nybroån
Vattenförekomst:	Julebodaån SE18519-139144
Inskrivna nyttjanderätter:	Finns i akten
Gemensamhetsanläggning:	Finns i akten
Areal:	Cirka 138 hektar (varav vatten cirka 0,04 hektar)
Förvaltare:	Länsstyrelsen

2.1.1 Information om Natura 2000

I samband med inträdet i Europeiska unionen har Sverige accepterat att delta i arbetet med att etablera ett nätverk av skyddade områden i Europa kallat Natura 2000. Nätverket byggs upp av områden som föreslås av regeringen och som antas av kommissionen i enlighet med två direktiv inom naturvårdsområdet, EU-rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter, senast ändrat genom direktiv 2006/105/EG (habitatdirektivet) och EU-rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) inklusive direktivens uppdateringar.

Direktiven har sin grund i Bernkonventionen som var först med att rättsligt skydda arter och deras livsmiljöer i Europa. EU-direktiven bygger på nya kunskaper och inför principen att bevara naturtyper för deras egen skull och inte enbart för att de utgör hemvist för vissa arter. Habitat- och fågeldirektivet är EU:s bidrag till bevarandet av den biologiska mångfalden så som det lades fast i Konventionen om biologisk mångfald i Rio 1992.

Sverige har ett särskilt ansvar för att skydda och vårda de områden som är föreslagna att ingå eller som ingår i Natura 2000 och detta regleras i den svenska lagstiftningen i Miljöbalken med tillhörande Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. Det innebär att åtgärder som kan inverka negativt på bevarandestatus för preciserade habitat eller arter inom naturreservatet kräver samråd och i vissa fall tillstånd enligt miljöbalken med tillhörande

¹ ID-nummer i Naturvårdsverkets databas Vic Natur.

förordningar. Länsstyrelsen har år 2016 tagit fram en bevarandeplan för den del av området som utgör Natura 2000 område, se bilaga C. Natura 2000 området ingår i Lifeprojektet "LifeRestored" sedan år 2024.

2.2 Allmän beskrivning och bevarandevärden

2.2.1 Geomorfologi, hydrologi och landskapsbild

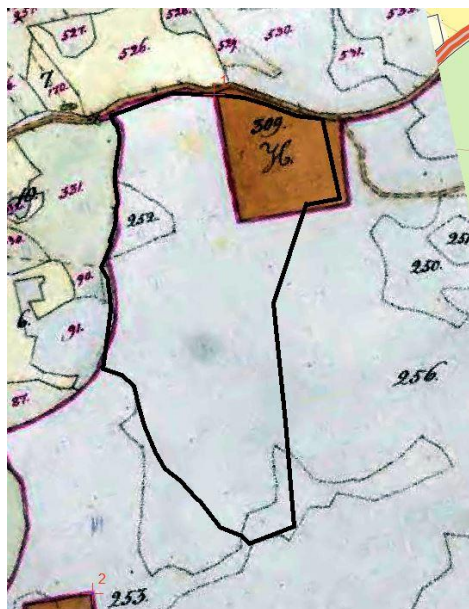
Området ligger på Österlen och jordarten utgörs av sandig morän på en berggrund av gnejs. Hydrologin inom området är kraftigt påverkad genom dikningar. Det finns mycket goda möjligheter att åtgärda detta genom igenläggning av diken. Hörrödsån som är sänkt utgör gräns för området i norr.

I dagsläget består området av granplanteringar av olika ålder, med inslag av lövsumpskog i svackorna. Större områden med äldre ädellövskog finns också i området.

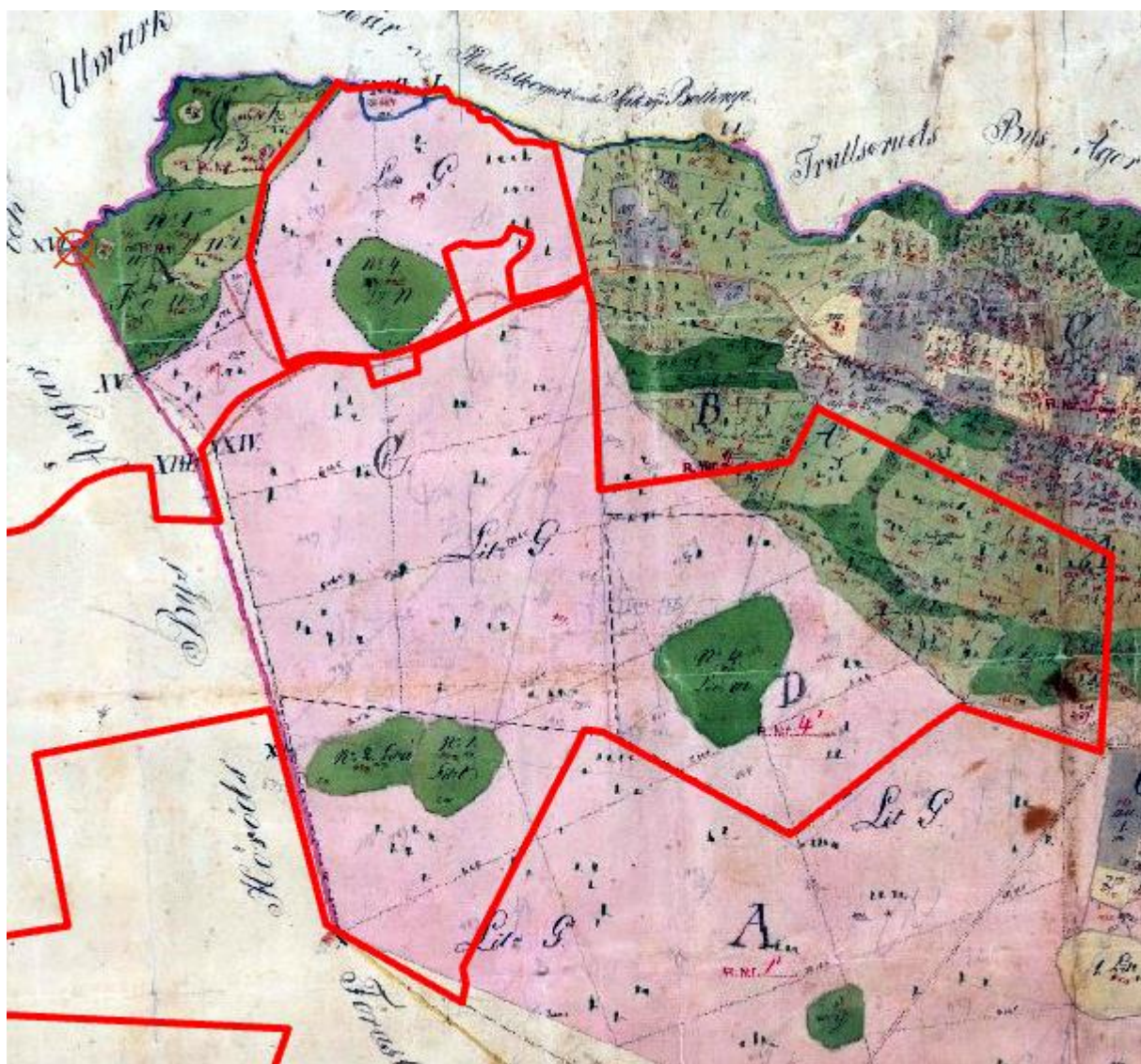
2.2.2 Historisk och nuvarande markanvändning samt kulturhistoria

Historiskt har detta område utgjorts av ett utmarkslandskap bestående av ljungmark med lövsumpskog i svackorna. Ljungmarkerna planterades igen i mitten av 1900-talet med gran. Länsstyrelsen Halland har visat att restaurering av ljungmarker går mycket fort, då ljungen ligger i fröbank. I botten på granplanteringar inom området finns mycket ljung. Flera stenmurar i området visar tydligt var fastighetsgränserna gick före enskiftet 1828.

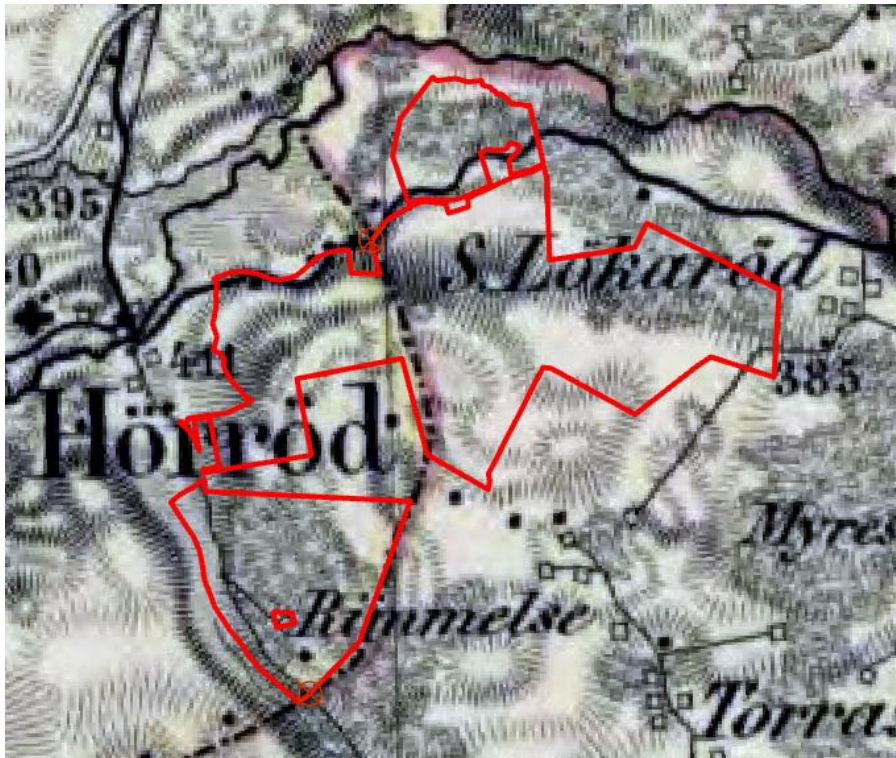
Nedan återfinns äldre kartor över området.

Figur 3 Enskifteskarta från år 1814. Merparten av området ligger som utmark. Område 252 är benämnt kärret vid östra lyckan. Område 92 ligger under skogsbevuxna backar, bokbacke i kalvhage. år 1743. Det orangefärgade området ligger under rubriken sandjordsåker.

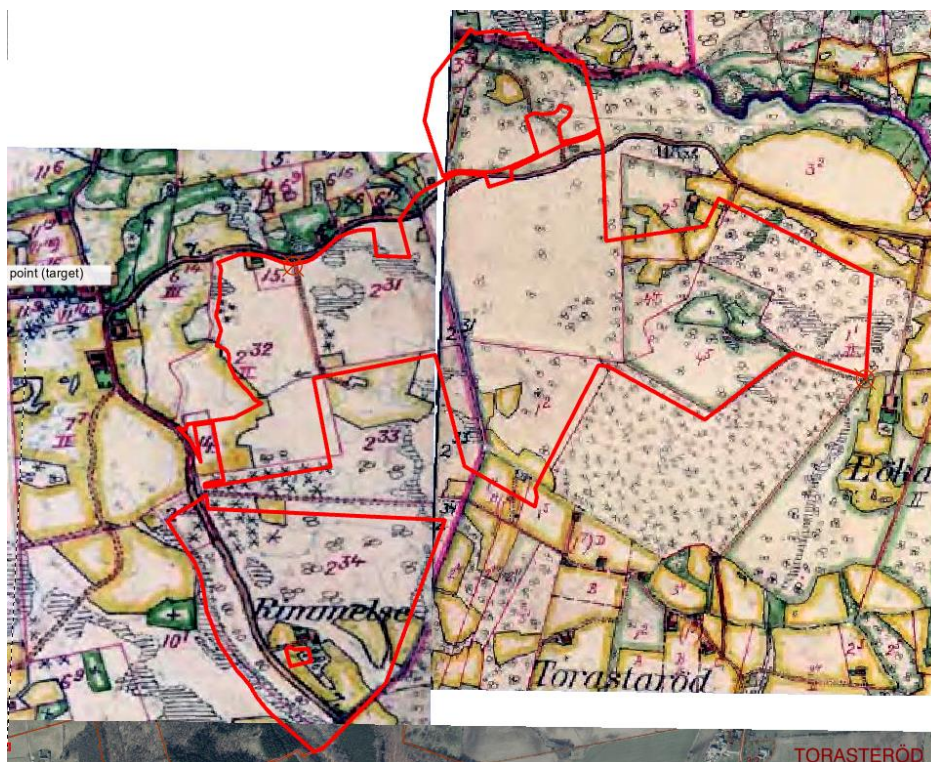

Figur 4 Karta över enskiftet år 1828. Mörkgrön färg utgörs av öppen slättermark. Ljusgrönt utgörs av gles trädbevuxen ängsmark. Rosa utgörs av utmark bevuxen med enbuskar och enstaka träd på vilken djuren gick.

Figur 5 Generalstabskartan från år 1862 visar på ett öppet utmarkslandskap med undantag av ädellövskog kring Rimmelse och i anslutning till Hörrödsån samt i nordöstra delen.

På Generalstabskartan från år 1862 utgör stora delar av området utmark medan ädellövskog täcker stora delar av området kring Rimmelse och i norra delen mot Hörrödsån och i nordöst.

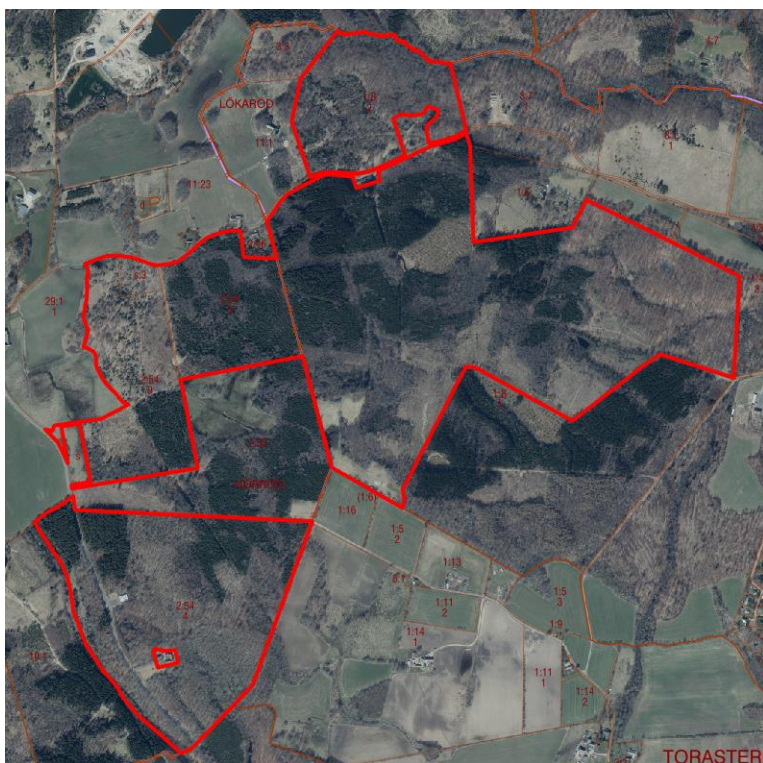

Figur 6 Två ihopsatta häradsekonomiska kartor på vilka naturreservatsgränsen har georefererats. Obs felförskjutningar förekommer i kartan

På den ekonomiska kartan från 1926–34, framgår att stora delar av området fortfarande är öppen utmark. Den glesa trädförekomsten vid Rimmelse indikerar att området nyttjades för bete. I nordvästra delen låg ett torp, benämnt Elna Lundgrens efter den siste ägaren. Flygbilden från år 1940 visar tydligt hur öppet området var. Merparten av marken vid Rimmelse var uppodlad. De mörkare områdena som inte är skog visar på ljungförekomst, vilken är särskilt framträdande i den västra delen.

Figur 7 Flygfoto från år 1940.

Figur 8 Ortofoto från år 2022.

Dagens område skiljer sig mycket mot det historiska utseendet på området. Troligen har inte antalet träd varit så pass många inom området sedan digerdöden på 1300-talet. Trädens antal utgör ett mycket stort hot mot områdets naturvärden, genom sin skuggning och skapande av förna. Av beskrivningar från Natura 2000 området framgår det att igenväxningen har varit accelererande. I ängs- och hagmarksinventeringen påtalas att träd håller på att växa upp bland enarna. Idag har träden vuxit en bra bit över enarna och de flesta enarna är döda eller utom räddning. Även björnbär har etablerat sig i de fortfarande öppna partierna. Betet med nöt har varit mycket otillräckligt de senaste decennierna. Sedan naturreservats bildande har denna utveckling vänt och trädskiktet har glesats ut rejält samt betestrycket har ökat.

2.2.3 Biologi

I det planerade naturreservatet ligger Natura 2000 SCI området tillika naturreservatet Hörröds utmark (6,5 ha). Hörröds utmark utgör en liten rest av det tidigare omfattande utmarkslandskap. Natura 2000 området bedöms vara alldeles för litet arealmässigt för att kunna hålla arterna på sikt utan risk för lokalt utdöende.

Strax sydöst om det planerade naturreservatet ligger det nationellt värdefulla sandmarksområdet Drakamöllan och Brösarps backar. Dessa områden utgör en hotspot för minst ett 30-tal rödlistade sandlevande skalbaggar samt har fortfarande häckande fältpiplärka (EN och ÅGP-art) med några par. Planerat naturreservat utgör efter restaurering en synnerligen lämplig häckningsmiljö för fältpiplärka, trådlärka och törnskata. Dessa arter är upptagna i EU:s fågeldirektiv bilaga 1, för vilka särskilda skyddsområden ska avsättas.

Planerat naturreservat ligger i en värdetrakt för ädellövsog och skog inom området är utpekade i detta sammanhang som värdekärnor. Fyra utpekade nyckelbiotoper ligger inom området (Ädellöv 121 år, 5,28 ha, lövskog 90 år, 3,53 ha, lövskog 89 år 0,86 ha, lövskog 92 år, 0,65 ha).

Ädellövskogen utgörs ungefär till lika delar av ängsbok- och ängsekskog med ett inslag av ask (EN), björk, hassel (på vilka bl.a. kantarellmussling växer) och fågelbär. Mängden död ved är varierande, där tyvärr asken är överrepresenterad pga askskottssjukan. Fältskiktet utgörs bl.a. av gulplister, buskstjärnblomma, lundslok, lundgröe, tandrot och på fuktigare delar svalört.

Hörrödsån som utgör gräns mot planerat naturreservat i norr är utpekad som limnisk värdetrakt. Ån utgör ett regionalt särskilt värdefullt vatten och hyser flera rödlistade renvattenlevande arter. Länsstyrelsen har de senaste åren arbetat med att riva ut dämmen och ordna med förbipasserbarhet för svagsimmande arter i ån.

2.2.4 Friluftsliv

Det planerade naturreservatet är mycket lättåtkomligt och lämpligt både för friluftsliv och som besöksobjekt. Området skulle kunna avlasta andra naturreservat med mycket höga besöksstryck i omlandet. Skåneleden går genom den nordvästra delen av området. I området finns redan flera platser lämpade för parkering.

3 Översikt av mål, skötselåtgärder och planerad markanvändning

3.1 Övergripande mål

Bevarandemålen är långsiktiga och det som gäller när området har gynnsam bevarandestatus. Det är viktigt att påpeka att de måste revideras allt eftersom ny kunskap kommer fram.

Övergripande bevarandemål för typiska arter i området är:

- Artrikedomen och arttätheten i områdets befintliga habitat ska bevaras och utvecklas.
- Förekomsten av rödlistade växt-, svamp- och djurarter, som är knutna till området, ska bevaras och utvecklas, så att de kan föryngra sig i långsiktigt livskraftiga populationer.

3.1.1 Generella åtgärder

- Återskapa ett utmarkslandskap bestående av ljunghed och solitära enar och andra lövträd samt tall.
- Hävda delar av landskapet genom bete antingen året runt, eller endast vintertid.
- Återskapa om möjligt en mer naturlig hydrologi.
- Skapa mer död och döende ved, främst i ädellövskogen.
- Vidta åtgärder för att stärka populationer av hotade arter.

Figur 9 Tänkt målbild över området. Ett centralt liggande öppet område med enstaka träd och buskar samt lövsumpskog i svackorna kring vilket ädellövskog breder ut sig.

3.2 Konsekvenser av klimatförändringar

Den prognostiserade ökade nederbördsmängden (15%) framför allt vintertid, kan komma att gynna utvecklingen lövsumpskogarna i området. De befarade torrare somrarna kan dock motverka denna utveckling. Ädellövskogen gynnas av varmare årsmedeltemperatur, men missgynnas vid omfattande sommartorka. Betesmarkerna kan utsättas för omfattande torkstress och foderbrist för djur. Ett varmare klimat kommer att gynna spridning av invasiva arter till naturreservatet som riskerar att konkurrera ut den inhemska floran och faunan.

Förslag till skötselåtgärder för att motverka eventuella problem orsakade av klimatförändringar:

- Igenväxning: röjning, slåtter, bränning, förlängd betessäsong, fler betesdjur, efterbete.
- Problem för betesdjur: säkrad dricksvattenförsörjning, naturligt solskydd genom bevarande av lövsumpskogar inom betesmarken, betesplanering/fållindelning, användning av hårdiga raser, kompletterande skötsel (röjning, slåtter, bränning).
- Trädsjukdomar: gynnande och nyplantering av efterträdare, fler trädslag (inhemska och resistenta sorter), handlingsplan för eventuell smitta, veteranisering (skapa gammeldagskvaliteter genom specifik skötsel av yngre träd).

- Främmande arter: gynnande av inhemska arter, bekämpning av oönskade arter.

3.2.1 Vad kan påverka området negativt?

- Svag eller utebliven hävd. Brist på beteshävd (eller liknande hävdmetoder), vilket leder till igenväxning med sly och ett alltför tätt träd- och buskskikt som utsläcker ljus och ger ökade näringshalter i området.
- Bebyggelse, vägar, anläggningar och annan markexploatering och markanvändningsförändring, exempelvis skogsplantering och täktverksamhet, i objektet eller i angränsande områden som kan påverka naturvärdena i området negativt.
- Ökad kvävedeposition kan ge ändrade förhållanden mellan olika arter i botten- och fältskikt.
- Gödsling eller annan tillförsel av näringsämnen (t.ex. gödsling, kalkning, kväveläckage från omgivande marker, spridning av rötslam, stödutfodring m.m.) från annan källa än från betande djur som skadar mark och vegetation. Tillskottsutfodring av betesdjur ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel med samma miljöpåverkan som avermectin är negativt för den dynglevande insektsfaunan och bör undvikas i så stor utsträckning som möjligt. Avmaskningsmedel bör inte användas utom när det sker på Veterinärens inrådan.
- Användning av bekämpningsmedel och kemikalier i de omkringliggande skogarna och åkrarna.
- Förändringar i områdets hydrologi från både inom och utanför området genom t.ex. markavvattning. Förändrad vattenkemi och försämring av vattenkvaliteten genom t.ex. utsläpp av föroreningar i vattendrag, försurning eller eutrofiering.
- Nedskräpning.
- Terrängkörning.
- Avfall och avlopp från hushåll, faciliteter och campingboende, t.ex. husbilar eller husvagnar, inom och utanför området.
- Alltför kraftig avverkning av en, borttagning av äldre eller yngre utmarksträd.
- Störningar kopplade till klimatförändringarna som t.ex. omfattande sommartorka, förändrat stormmönster med följd att träd dör i förtid.
- Införsel och spridning av invasiva och främmande arter.
- Nya sjukdomar och skadeorganismer som redan är införda eller har potential att bli ett problem om de införs.

3.3 Populationsstärkande åtgärder

3.3.1 Åtgärder för ljung

Ljung har historiskt varit en karaktärsart för det utmärklade utmarkslandskapet. Det finns fortfarande bra ljungförekomster inom ytan som ska restaureras. Försök från Halland visar på att ljunger återkommer snabbt efter restaurering. För att öka på etableringshastigheten i vissa delområden bör marken svedjas efter nedtagningen av produktionsskogen.

3.3.2 Åtgärder för fjärilar, humlor och bin

Blomrikedomen kommer öka väsentligt och därmed mängden fjärilar, humlor och bin om betesdriften omläggs till ett året runt bete med en djurtäthet på 0,1–0,3 djurenheter per hektar eller att endast vinterbete sker med häst eller nöt under tidsperioden 1 oktober till 31 april, med 1 djurenhet per hektar.

3.3.3 Slåttergubbe Natura 2000-art (kod 1762)

Slåttergubbe, *Arnica montana*, har inte påträffats inom naturreservatet men finns i närheten. Slåttergubbe är upptagen i EU:s art- och habitatdirektiv, bilaga V. Slåttergubbe är en art som kräver särskilda förvaltningsåtgärder för att minska risk för insamling och är klassad som VU (sårbar) av Artdatabanken. Arten får ej plockas inom naturreservatet. Slåttergubbe bedöms efter insådd/inplantering kunna få en god förekomst i området. Frön eller plantor bör ha en så lokal proveniens som möjligt. Insådd eller inplantering måste hägnas av de första åren tills god etablering har skett. Blommorna är tyvärr välsmakande, åtminstone för häst, varför betesfredning under blomnings- och frösättningstiden kan behövas även senare. Målet bör vara minst 500 plantor inom området.

Figur 10 Blommande slåttergubbe, foto Marie Björkander

Figur 11 Vinterståndare av Slåttergubbe

3.3.4 Åtgärder för grå ladlav (CR)

Grå ladlav är en akut hotad art (CR). Den finns i princip i Sverige enbart i området kring Maglehem, Ripa och Yngsjö. För artens bevarande har ett särskilt åtgärdsprogram framtagits. Arten föredrar äldre död ek, gärna obehandlade sågade ekstolpar. I samband med uppsättning av nytt stängsel bör nya stolpar vara i sågad ek. För att ekstolpen ska hålla ännu längre, bör den brännas i rot delen. I naturreservatet behövs cirka 5230 meter stängsel sättas upp.

3.3.5 Åtgärder för stare

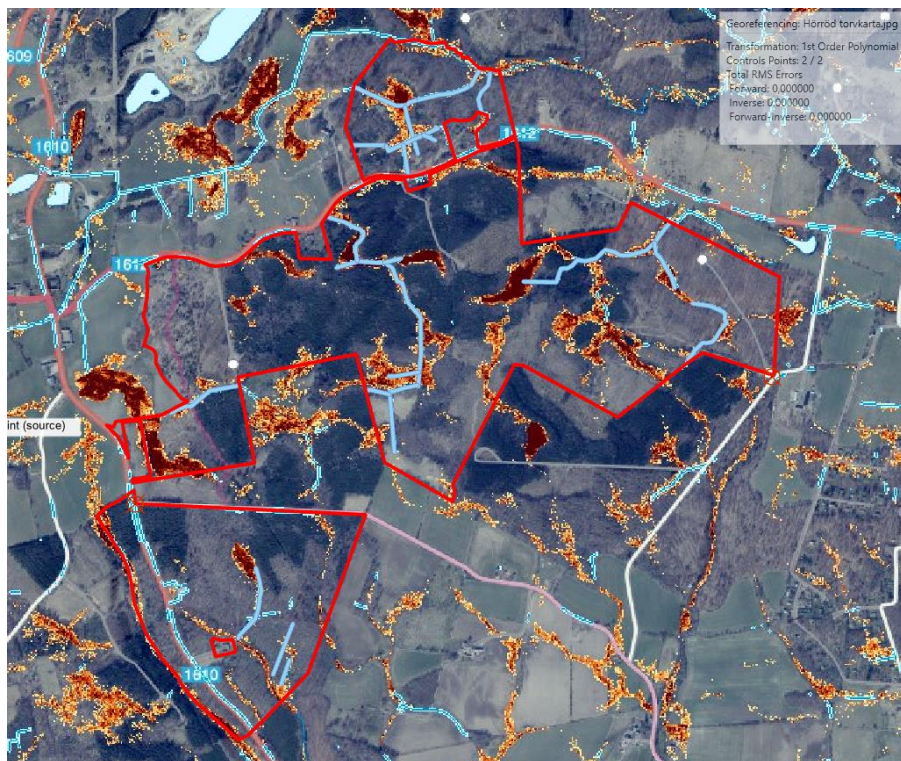
Staren har minskat i stor omfattning i Skåne och klassas i dagsläget av Artdatabanken som sårbar (VU). Staren födosöker på av nötkreatur eller av häst betade områden och är beroende av bohål för sin häckning. Test har gjorts med uppsättning av holkar med mycket gott häckningsresultat redan påföljande häckningssäsong. Totalt bör minst 25 holkar sättas upp.

3.4 Hydrologisk restaurering

Dikningsföretag finns för Hörrödsån, där området utgör den längst nedströms liggande sektionen. Dikningsföretaget har sin början vid Hörrödsåsens naturreservat. Ån är djupt nedgrävd. Inne i naturreservatet finns de gamla å-krökarna kvar.

Utredning bör ske i vilken mån det är möjligt att återvätta dikade delar inom naturreservatet, utan att det påverkar mark som ligger utanför naturreservatet.

Förvaltaren får enligt föreskrift B5 efter underhåll av småvatten och efter utredning lägga igen diken, återskapa naturligare bäckfåror eller å-fåra, skapa småvatten eller blötlägga mark enligt bilaga 2. Undantag från föreskrifter finns gällande restaurering av hydrologin, inklusive åtgärder i närliggande terrester miljö, som lägga igen avvattnade diken, återskapa naturligare bäckfåror, småvatten eller blötlägga mark.

Figur 12 Skogsstyrelsens karta som visar torvförekomst och i kartan inlagda diken

4 Specifika mål och skötselåtgärder för skötselområdena

Naturreservatet har delats in i 7 olika skötselområden.

1. Utmark, cirka 69,7 hektar, varav restaurering cirka 69,2 hektar.
2. Fuktäng cirka 0,2 hektar.
3. Lövsumpskog, cirka 19,8 hektar, varav restaureringsmark cirka 7,2 hektar varav cirka granplantering 3,6 hektar
4. Naturskogsliknade ädellövskog, cirka 45,5 hektar, varav redan naturskogsliknade 13,8 hektar, ädellöv 24 hektar och granplantering 7,7 hektar som ska omföras till naturskogsliknade ädellövskog.
5. Småvatten, cirka 0,03 hektar.
6. Hörrödsån, cirka 360 meter.
7. Byggnader.

4.1 Skötselområde Utmark, cirka 69,7 hektar, varav restaurering 69,2 hektar

4.1.1 Beskrivning:

Tidigare utmark som ska restaureras till att åter bli utmark efter en generation, på vissa områden har andra generationen barrträd, främst gran och lärk, planterats. Ett mindre område vid Rimmelse har tagits med i skötselområdet, tanken är inte att här ska gå djur. På många ställen i området finns fortfarande ljung kvar, särskilt i de yngre planteringarna. I fuktsvackorna finns lövsumpskog som är cirka 80 år gammal. Inom det befintliga naturreservatet har omfattande restaurering gjorts sedan området blev naturreservat. Naturtyperna är enbuskmarker (5130) och artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen (6270). Här finns sparsamt med backtimjan, stagg, knägräs, liten blåklocka, prästkrage, svartkämpar, borsttåg, kattfot, pillerstarr och ängsvädd.

Området är synnerligen lämpligt för vinterbete (oktober-april) eller för ett mindre antal djur på året-runt-bete. Försök har visat på att örterna gynnas kraftigt framför gräs, pga torkstress, samt att kvist och knopp betas i stor omfattning under vintern, vilket minskar behovet av återkommande slyröjningar. Häst, nöt eller getter är lämpliga betesdjur. Bäst effekt fås om djuren tillåts sambeta. Bete med får under blomnings- och frösättningstid är olämpligt då fåren mycket gärna betar örterna, fårbete är därför förbjudit under tidsperioden 1 april till 30 augusti.

Figur 13 Rest av det kvarvarande utmarkslandskapet

Figur 14 solitära ekar

Fågellivet i betesmarken utgörs bl.a. gröngöling (NT), stare (VU), gulsparr (VU), hämpling, törnskata, svart-vit flugsnappare, steglits och grönfink. Röd glada födosöker dagligen över området.

Svampfloran är rik inom det befintliga naturreservatet Hörröds utmark, med bland annat flera olika arter vaxskivlingar.

4.1.2 Bevarandemål

- Utmark bevuxen med enar med inslag av spärrgreniga utmarksträd av ek, bok och avenbok, samt enstaka fågelbär, hassel och fläder. Fältskiktet ska domineras av en hävdgynnad flora och ljung.
- Täckningsgraden av enar får högst vara 25 % per hektar, medan 5–15% är mer eftersträvänsvärt. Båda varianterna av enar ska förkomma; höga, trädliknande enar och låga, breda enar.
- I området bör det finnas cirka 50 grova utmarksträdsformade träd av ek, bok, avenbok och tall samt ersättningsträd för dessa. Träd får topphuggas. I området ska det även förekomma enstaka sälgar, aplar, fågelbär och robuskar. Den totala täckningsgraden av träd och buskar (utöver enen) får inte överskrida 5 %.
- Träd, överstigande 30 cm i brösthöjd, som behöver tas ned ska ställas som högstubbar på 2–4 meter.
- Området ska hållas fritt från gran och lärk.
- Ingen tillförsel av näringsämnen (t ex gödsling, kalkning, stödutfodring m.m.) får ske.
- Täckningsgraden av björnbär bör ligga kring 2–3% av ytan. Björnbärsbuskagen ska vara utspridda och inte bestå av stora ogenomträngliga sjok.
- Vegetationen i de öppna markerna, samt den trädklädda betesmarken, ska domineras av hävdgynnade, lågvuxna arter, typiska för betesmark, som stagg, mindre blåklocka med en variation av hävden i tid och rum. De hävdgynnade arterna ska ges möjlighet att blomma och sprida frön.
- De hävdgynnade arterna ska ges möjlighet att blomma och sprida frön. Vegetationen ska vara väl avbetad varje år vid vegetationsperiodens slut.
- Stare, gulsparr, hämpling och törnskata bör häcka årligen i området.

Bevarandemålet är ej uppnått, pga det omfattande restaureringsbehovet.

4.1.3 Restaureringsåtgärder

Restaureringsarbetet kommer att bli mycket omfattande med nedtagning av barrträd och igenväxande löv på cirka 69,1 hektar. Förvaltaren får avgöra restaureringstakten. Vid åtgärderna behöver skördare och skotare användas. Körning får ej ske i de två fuktstråken som delar av området. Eventuella markskador ska återställas. Avverkat material, i väntan på uttransport, får uppläggas inom restaureringsområdet. Flisning får ej ske inom naturreservatet då det vanligtvis ger upphov till, för naturvärdena, stora mängder spill.

Föryngring av en har visat sig vara svårt. Rekommendationerna är följande. Båret behöver få kontakt med solvarm mineraljord. Blottan behöver inte vara stor om omgivande mark är hårt nedbetad, det viktiga är solinstrålningen och att det inte förekommer betesdjur som äter en. Det finns en riklig föryngring av en inom naturreservatet Lillehem där plantor, som annars skulle röjas bort, kan hämtas. Gällande en är det viktigt att de återplanteras i samma väderstreck som de tidigare har stått i.

- Avverkning av träd, buskar och björnbär så att bevarandemålet kan uppnås. Avverkning och uttransport/uppeldning av ris ska ske under månaderna augusti-mars. Allt avverkat material ska uttransporteras från naturreservatet. Om stubbarna anses för grova får stubbrytning ske.
- Uppsättning av cirka 5230 meter stängsel runt området. Stängslet i det befintliga naturreservatet ingår ej i beräkningen.
- Tillräckligt antal betesdjuren måste släppas på senast växtsäsongen efter avverkningen. Området bör bestå av stora fållor, helst en enda fålla, vilket underlättar för betesdjuren att finna föda året runt. Häst, nöt och getter är lämpliga betesdjur.
- Vårbränning får ske vid behov av att reducera förnaansamlingen.
- Sådd eller plantering av en i restaurerade områden av bär från i området förekommande enar eller plantor från naturreservatet Lillehem.
- Stödinplantering/insådd av för biotopen lämpliga arter som bl.a. slättergubbe (VU) och åkervädd. Genom vårplöjning och fem-sju harvningar därefter när hyggesflora uppkommer. Utläggning av hö/insådd av arter från lokalt insamlat hö. Denna metod har i Danmark visat sig otrolig effektiv för att anlägga nya örtrika betesmarker.
- Uppsättning av cirka 25 holkar för stare (VU) och 5 holkar för svart-vit flugsnappare.

Figur 16 Restaureringsområde med mycket ljung

Figur 15 Delar av granskogen är redan nedtagen

4.1.4 Skötselåtgärder

- Vid behov får avverkning och bortforsling av träd och buskar ske. Avverkning och uttransport/uppeldning ska ske under månaderna augusti-mars. Topphuggning av träd vid behov.
- Bete med häst, nöt och getter, gärna i sambete. Djur som används för hävd av området och som avmaskats ska ha en karenstid på 14 dagar innan betespåsläpp.
- Vårbränning bör ske för att reducera fjolårsvegetation och gynna örter.
- Vid behov får avverkning och bortforsling av träd och buskar samt röjning av sly ske. Avverkning och uttransport ska ske under månaderna november-februari.
- Tillse att uppsatta holkar uppfyller sitt syfte.

Figur 17 Pågående restaurering

Figur 18 Troligt utseende efter några år då granplanteringarna har plockats ner. Bild från naturreservatet Maglehem

4.2 Skötselområde Fuktäng cirka 0,2 hektar, varav restaurering 0,2 hektar

4.2.1 Beskrivning

Ett mindre område som utgör Natura 2000 naturtypen högörtäng (6430). Fältskiktet består bland annat av blodrot, darrgräs, hirsstarr, ängsvädd, kärtistel och älgört. Området har restaurerats efter bildandet av naturreservatet Hörröds utmark.

Figur 19 Högörtängen fotograferad mot väster

4.2.2 Bevarandemål

- Öppen betad fuktäng bevuxen med bland annat blodrot, darrgräs och ängsvädd.

- Träd och buskar utgör enbart bryn mot angränsande skötselområden.

Bevarademålet är uppnått.

4.2.3 Skötselåtgärder

- Vid behov vårbränning, båda fuktängsområdena får ej brännas samma år.
- Området betas med nötkreatur, häst och eller getter.
- Rövning av eventuellt uppkommande träd och buskar.

4.3 Skötselområde Lövsumpskog cirka 19,8 hektar, varav restaureringsmark cirka 7,2 hektar varav med granplantering 3,6 hektar

4.3.1 Beskrivning:

Tretton områden av olika storlek med lövsumpskog bestående främst av klibbal, glasbjörk, hägg och ask (EN) utmed diken, vattendrag och lågpunkter i landskapet. Merparten av träden är i 70–90 års åldern. I samtliga delområden finns en inväxt av gran. Mängden död ved är låg. Två områden utgörs av restaureringsområden. Båda områdena är kraftigt dikade. Det norra området har en omfattande graninväxt. Medan området vid Rimmelse består av döda askar, ek, klibbal och hägg.

Efter hydrologisk återställning och uttag av barrträd, bör naturen och betesdjuren slutligt få avgöra var lövsumpskogen uppstår. Detta kommer medföra att det både kan tillkomma och försvinna lövsumpskogsdelområden.

I lövsumpskogsområdena växer bland annat gullpudra, bäckbräsma, smörblomma, svalört och sumpförgätmigej. Fågellivet utgörs bland annat av entita (NT) och stjärtmes.

Figur 20 Lövsumpskogar från området

4.3.2 Bevarandemål:

- Flerskiktad lövsumpskog bestående av klibbal, med inslag av glasbjörk, hägg, ask och tall.

- Mängden död ved i form av döda träd, högstubbar och lågor ska vara riklig, med ett riktvärde på 20 kbm/ha.
- Gran ska ej förekomma inom skötselområdet.
- Områdena får vara mycket svårframkomliga.
- Främmande och eller invasiva arter ska inte förekomma inom skötselområdet.

Bevarandemålet bedöms vara uppnått om cirka 25 år då mängden död ved fortfarande är låg.

4.3.3 Restaureringsåtgärder

- Efter utredning igenläggning av avvattande diken för att blötlägga mark eller återskapa naturligare bäckfåra. Åtgärderna får ej påverka utanför naturreservatet liggande mark negativt.
- Borttagande av all inväxande gran och lärk.
- Körskador får ej uppkomma i lövsumpskogen. Om granar behöver fällas motormanuellt och ej går att dra ut så får mer än 3 skogskubikmeter färsk gran per hektar inte förekomma. Grövre granar bör främst ringbarkas för att kunna fungera som boträd en tid innan de faller.

Figur 21 Potentiell dikespluggning för det norra lövsumpskogsrestaureringsområdet

4.3.4 Skötselåtgärder

- Röjning av eventuellt uppkommande gran eller lärk.
- Öka mängden död klubbalsved genom att ringbarka (både hela och delar av träd, med riktvärde 1–2 träd/ha och år.

4.4 Skötselområde Naturskogsliknade ädellövskog, cirka 45,5 hektar, varav redan naturskogsliknade 13,8 hektar, ädellöv 24 hektar och granplantering 7,7 hektar som ska omföras till naturskogsliknade ädellövskog

4.4.1 Beskrivning

Tre områden, dels norr om vägen Hörröd-Lillehem, dels i östra delen och vid Rimmelse. Områdena vid Hörrödsån och vid Rimmelse är rikare och mer av ängsbokskogskaraktär medan det östra området är hedbokskogssartat. Skogen inom de naturskogsliknade delarna har varit undantagna skogsbruksåtgärder de senaste decennierna. Här dominerar bok med inslag av ek. Skogen är flerskiktad och mängden död ved är ökande. Här finns högstubbar, avbrutna toppar, splittrade stammar och liggande död ved. De yngre ädellövskogarna är välskötta och domineras i stort sett helt av bok, undantaget är vid Rimmelse där det norr om gården förekommer fin trädslagsblandning med bok, ek, hassel, björk och fågelbär på magrare mark. Öster om gården finns ett större askkärr som drabbats mycket hårt av askskottssjukan med stora mängder död ved som följd. Om dikena sätts igen här kan det medföra att området snarare utvecklas till ett klibbalskärr, alternativt så kan möjligen ek återetablera sig här när området genomgår en ljusare fas. I området förekommer också sju områden med granplanteringar.

Fältskiktet utgörs av vitsippa, blåbär, tandrot, vildkaprifol. På trädstammar förekommer bland annat glansfläck, pulverklubba och kantarellmussling. Inom närliggande naturreservatet Hörrödsåsen förekommer bland annat flera rödlistade lavar, som stiftklotterlav (VU), bokvårtlav (NT), bokkantlav (NT), oxtungsvamp (NT) som kan sprida sig hit. Fågellivet utgörs bland annat av nötskrika, trädkrypare, nötväcka, grönsångare (NT), spillkråka (NT) och större hackspett.

Figur 22 Olikåldrig ädellövskog med visst inslag av död ved

4.4.2 Bevarandemål

- Flerskiktad ädellövskog främst bestående av bok med inslag av till exempel ek, lönn, lind, avenbok, fågelbär, björk och hassel. Krontäckningen bör ligga kring 80% för att släppa ner ljus till fältskiktet.

- Mängden död ved i olika nedbrytningsstadier och olika grovlekar i form av döda träd, högstubbar och lågor ska vara riklig, ett riktvärde bör vara minst 40 kbm/ha.
- Antalet grova träd bör vara minst 20 per hektar.
- Under restaureringsfasen får mängden björk och ska mängden rönn och salix vara hög.
- Blåbärsris ska finnas spritt i området där hedboksmiljöer förekommer.
- Skogsduva bör häcka årligen i området.
- Gran ska ej förekomma inom skötselområdet.
- Invasiva och eller främmande arter ska inte förekomma inom skötselområdet.
- Områdena får vara mycket svårframkomliga.

Bevarandemålet bedöms vara uppnått om cirka 10–150 år, beroende på nuvarande skogs utseende.

Figur 23 Målbild (bilden tagen i naturreservatet Bjurkärr, Kronobergs län)

4.4.3 Restaureringsåtgärder

- Befintliga barrproduktionsskogsmarker slutavverkas när förvaltaren finner det lämpligt. Allt nedtaget tillfaller staten.
- Lövträd som förekommer inom granplanteringarna ska värnas och i möjligaste mån sparas.
- Skogsmaskiner får ej skada kulturlämningar, ex röjningsrösen. Markskador i övrigt ska begränsas så långt möjligt och om de uppstår åtgärdas.
- Stödplantering av främst ek, lönn, lind, avenbok, fågelbär och hassel. Inhägnad behöver troligen ske. Lokalt frö och plantmaterial ska användas. Bok förväntas etablera sig på naturlig väg. Kontinuerlig röjning i det uppväxande trädbeståndet. Stödplanterade lövträd ska prioriteras framför björk och bok.

4.4.4 Skötselåtgärder

- Återkommande röjningar, utglesningar och fällningar i syfte att öka ljusnedsläppet till fältskiktet så att bevarandemålet om 80 % krontäckning och mängden död ved kan nås. Vid förekomst av andra lövträd än bok, ska dessa träd prioriteras.
- Nyskapandet av död ved bör ligga kring 3 kbm/ha och år tills bevarandemålet är uppnått. Grova träd (över 40 cm i diameter i brösthöjd) bör ej fällas/ringbarkas. Genom att fälla, ringbarka (både hela och delar av träd samt uppe i kronorna (gynnar termofila insekter)), lämna som högstubbe, knäcka och dra ner halva trädet, etc. Därtill bör röthål anläggas i 0,5–1 träd/ha och år. Grova träd (över 40 cm i diameter i brösthöjd) bör ej fällas/ringbarkas eller göras håla i.
- Fortsatt röjning av uppkommande granar och lärkar.
- Uppsättning och underhåll av minst 10 stycken holkar för skogsduva.

Bevarandemålet bedöms vara uppnått för de redan naturskogsliknande delarna och om cirka 20 år för det som benämns ädellöv och om 150 år för de delar som idag är granplantering.

4.4 Skötselområde Småvatten, cirka 0,03 hektar

4.4.1 Beskrivning:

Två mindre småvatten finns i området. Ett naturligt småvatten vid vägen i nordväst och ett i modern tid anlagt småvatten, som nyttjas som viltvatten, i östra delen av området. Småvattnen kan nyttjas som vattenhål framöver av betesdjur. Troligen kommer ytterligare småvatten behöva skapas inom området för att tillgodose behovet av vatten för betesdjuren. Förvaltaren får avgöra lämpliga lokaliseringar för tillkommande småvatten.

Figur 24 Det anlagda småvattnet

Figur 25 Småvattnet vid vägen i nordväst

4.4.2 Bevarandemål:

- Småvatten ska fungera som vattenhål för betesdjur.
- Småvatten ska vara fisk- och kräftfria.
- Områdena ska vara lämpliga lekmiljöer för större vattensalamander.

4.4.3 Skötselåtgärder:

- Vid igenväxning kan småvattnen behöva rensas.
- Borttagande av eventuellt förekommande fisk eller kräftor.

4.5 Skötselområde Hörrödsån, cirka 360 meter

4.5.1 Beskrivning:

Del av Hörrödsån ingår i naturreservatet. Ån ingår i stort sett i sin helhet i ett dikningsföretag, med de rättigheter och skyldigheter som följer med det. Ån är djupt nedgrävd och är cirka 3 meter bred. Eventuella biotopförbättrande åtgärder kräver i så fall att dikningsföretaget omprövas innan det skulle kunna gå att göra några åtgärder. Mot bakgrund av den stora mängd dikningsföretag som skulle behöva omprövas i Skåne bedöms detta dikningsföretag, även om det är utpekat som ett regionalt särskilt vatten, inte vara ett av de mer prioriterade, varför det i dagsläget inte bedöms finnas skäl att ta fram bevarandemål. En eventuell hydrologisk utredning får ta fram förslag på lämpliga åtgärder, men det skulle kunna vara höjd botten, återföra block och sten, utlägga stockar utan att det påverkar utanför naturreservatet liggande fastigheter negativt. Delar av den gamla åfåran finns kvar inom naturreservatet.

Figur 26 Den nedgrävda ån

Figur 27 Rest av den tidigare ån som ej längre har någon koppling till ån

4.6 Byggnader

Inom området finns en större plåthall och rester av fyra byggnader, som ej är att klassa som fornlämningar. Om förvaltningen anser sig ha nytta av plåthallen så får den stå kvar och ska då underhållas vid behov. Resterna av de fyra övriga byggnaderna ska tas bort från fastigheten.

Figur 28 Gamla byggnader som behöver tas bort (441609, 618777 Sweref 99TM)

5 Friluftsliv

Området är mycket lättåtkomligt för besökare. Det ligger utmed de allmänna vägarna 1610 och 1612. Tre lämpliga angöringspunkter finns. Skåneleden går igenom området från norra delen av dagens naturreservat Hörröds utmark rakt söderut till vägen mellan Hörröd-Torrasteröd. Två informationsskyltar bör sättas upp där skåneleden angör området (4410286, 6181939 och 440345, 6181536 Sweref 99TM) samt på de parkeringsplatser som förvaltaren väljer att anordna för besökare. Förslag på leddragning och parkeringsplatser finns på bilaga A. Befintliga leder eller vägar uppgår till cirka 1550 meter och föreslagen ny led uppgår till cirka 2750 meter.

Figur 29 Parkeringsplats vid befintliga naturreservatet Hörröds utmark

6 Jakt och fiske

Föreskrifterna A2, A10 och C8 gäller ej tillfälliga mobila jakttorn och därtill hörande utfodring med spridare som sprider majs eller spannmål i syfte att motverka omfattande mark- och vegetationsskador från vilt, som sätts upp inför jaktsäsong och som tas ned efter avslutad jaktsäsong. Föreskrifterna C5 och C9 gäller ej i samband med jakt.

7 Utmärkning av naturreservatets gräns

Gränsutmärkning ska utföras enligt Naturvårdsverkets anvisningar snarast efter att beslut om bildande av naturreservat har vunnit laga kraft. Gränsmarkeringar underhålls och förnyas vid behov. Miljövänligt material eftersträvas för gränsutmärkningsstolpar och skyltar.

8 Tillsyn

Länsstyrelsen ansvarar för regelbunden tillsyn av reservatet.

9 Dokumentation och uppföljning

9.1 Uppföljning av bevarandemål och skötselåtgärder

Uppföljning av bevarandemål ska ske i enlighet med de anvisningar som Naturvårdsverket utfärdar. Skötseln av naturreservatet följs upp kontinuerligt så att bevarandemål och syfte med naturreservatet uppnås. Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning och avrapportering av skötselåtgärder. Dokumentation ska ske när anläggningar rustas upp eller nyanläggs.

9.2 Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare, dock kan uppföljning av bevarandemålen medföra att skötselåtgärder måste anpassas efter ny kunskap.

9.3 Uppföljning av kostnader

Förvaltaren ansvarar för detta.

10 Kostnadsansvar och prioriteringar

Om det utgår annan statlig ersättning för skötsel av marker, t.ex. miljöersättning, ersättning för restaurering etc. kan inte föreslagna skötselåtgärder (eller motsvarande åtgärder) utföras eller finansieras av reservatsförvaltningen.

Tabell 1. Sammanfattning och prioritering av skötselplanens åtgärder. Prioritering inom intervall 1–3 där 1 är högsta prioritet att genomföra.

Markskötsel

Skötselåtgärd	Tidpunkt	Skötselområde	Kostnads- och åtgärdsansvarig	Prioritet	Upplysningar
Restaurering av mark, avverkning och röjning	Löpande	Utmark/Fuktäng	Förvaltaren	3	Virket tillfaller staten
Skötsel av utmark, Röjning av igenväxningsvegetation efter genomförd restaurering	Kontinuerligt	Utmark	Djurhållaren	1	Ris får köras bort eller brännas efter samråd med förvaltaren
Bete av mark	Vid behov eller kontinuerligt	Utmark	Djurhållaren	1	Vinterbete eller året runt bete
Vårbränning	Vid behov	Utmark /Fuktäng	Förvaltaren	3	-
Utplantering/plantering/insådd av arter	Vid behov	Hela naturreservatet	Länsstyrelsen	3	Lokala provenienser
Öppna luckor, skapa död ved	Kontinuerligt	Ädellövskogsmark	Förvaltaren	2	Åtgärderna görs motormanuellt
Avverkning av gran	Kontinuerligt	All skogsmark	Förvaltaren	3	Marskskador ska undvikas och återställas
Stödplantering av träd	Vid behov	Ädellövskogsmark	Förvaltaren	3	Lokala provenienser
Rensa småvatten	Vid behov	Småvatten	Ej klarlagt	3	-
Bortforsling av ej användbara byggnader	Snarast	Byggnader	Förvaltaren	1	-
Hydrologisk utredning	Snarast	Hela naturreservatet	Länsstyrelsen	1	Hög prioritet avseende utmarken, låg avseende Hörrödsån
Genomförande av restaurering av hydrologin	Snarast	Hela naturreservatet	Ej klarlagt	2	-
Borttagande av invasiva och eller främmande arter	Löpande	Hela naturreservatet	Förvaltaren	1	Snöbär förekommer
Övervakning av florans, faunans och svamparnas utveckling,		Hela naturreservatet	Länsstyrelsen	3	-

Anläggningar

Skötselåtgärd	Tidpunkt	Skötselområde	Kostnads- och åtgärdsansvarig	Prioritet
Utmärkning av naturreservatets gränser	Snarast efter att beslutet trätt i laga kraft	-	Länsstyrelsen	1
Uppsättning av informationsskyltar	Snarast efter att beslutet trätt i laga kraft	-	Länsstyrelsen	1
Uppförande av stängsel	Inför påsläppande av betesdjur	Utmärkt	Förvaltaren	3
Underhåll och tillsyn av hägnader kring betesdjur, inklusive löpande kostnader för elektricitet,	Löpande	Runt hela naturreservatet	Djurhållaren	1
Vattenanordning för betesdjur	Vid betesdrift	-	Anläggande Förvaltaren Drift djurhållaren	1
Anläggande och underhåll av parkeringsplats	Snarast och löpande	-	Förvaltaren	3
Underhåll av bänkar och bord, eldstad	Löpande	-	Förvaltaren	3
Underhåll av led (Skåneleden)	Löpande	-	Region Skåne via Kristianstads kommun	2
Uppsättning och underhåll av holkar för stare (25), svart-vit flugsnappare och skogsduva	Snarast	Utmärkt och ädellövskogsområdena	Förvaltaren	3

11 Rödlistade arter enligt Artdatabanken år 2020

RE Nationellt utdöd	CR Akut hotad	EN Starkt hotad	VU Sårbar	NT Nära hotad	LC Livskraftig
------------------------	------------------	--------------------	--------------	------------------	-------------------

Tabell över rödlistade Organismgrupp	Artnamn	Vetenskapligt namn	Hotkategori/ Annan fakta
Kärlväxter	Ask	Fraxinus excelsior	EN
Kärlväxter	Backtimjan	Thymus serpyllum	NT
Kärlväxter	smävänderot	Valeriana dioica	VU
Kärlväxter	Granspira	Pedicularis sylvatica	NT
Kärlväxter	majnycklar	Dactylorhiza majalis ssp.	NT
Kärlväxter	skogslysing	Lysimachia nemorum	NT
Fåglar	Grönfink	Chloris chloris	EN
Fåglar	Stare	Sturnus vulgaris	VU
Fåglar	Hussvala	Delichon urbicum	VU
Fåglar	Buskskvätta	Saxicola rubetra	NT
Fåglar	Gulspurv	Emberiza citrinella	NT
Fåglar	Svartvit flugsnappare	Ficedula hypoleuca	NT
Fåglar	Entita	Poecile palustris	NT
Fåglar	Spillkråka	Dryocopus martius	NT
Fåglar	Björktrast	Turdus pilaris	NT

Andra arter av intresse som finns i områdets närhet eller som kan finna en lämplig miljö här:

Slättergubbe (VU), lämplig miljö
 Granspira (NT), lämplig miljö
 Fältpiplärka (EN), lämplig miljö
 bredbrämad bastardsvärmare (NT), lämplig miljö
 mindre bastardsvärmare (NT), lämplig miljö
 åkerväddsmott (VU), lämplig miljö
 krattsnabbvinge (NT), lämplig miljö
 En mängd olika vildbin, lämplig miljö
 Gröngöling, lämplig miljö
 Gammelgranslav, Naturreservatet Hörrödsåsen
 Havstulpanlav, Naturreservatet Hörrödsåsen
 Platt fjädermossa, Naturreservatet Hörrödsåsen
 Rostfläck, Naturreservatet Hörrödsåsen
 Guldlockmossa, Naturreservatet Hörrödsåsen
 Större vattensalamander, Naturreservatet Hörrödsåsen

Fågelarter enligt EU:s fågeldirektiv bilaga 1, för vilka särskilda skyddsområden skall avsättas:

Art	kod	förekomstform
Röd glada, <i>Milvus milvus</i>	(A074)	födosökande
Spillkråka, <i>Dryocopus martius</i>	(A236)	födosökande

12 Källor

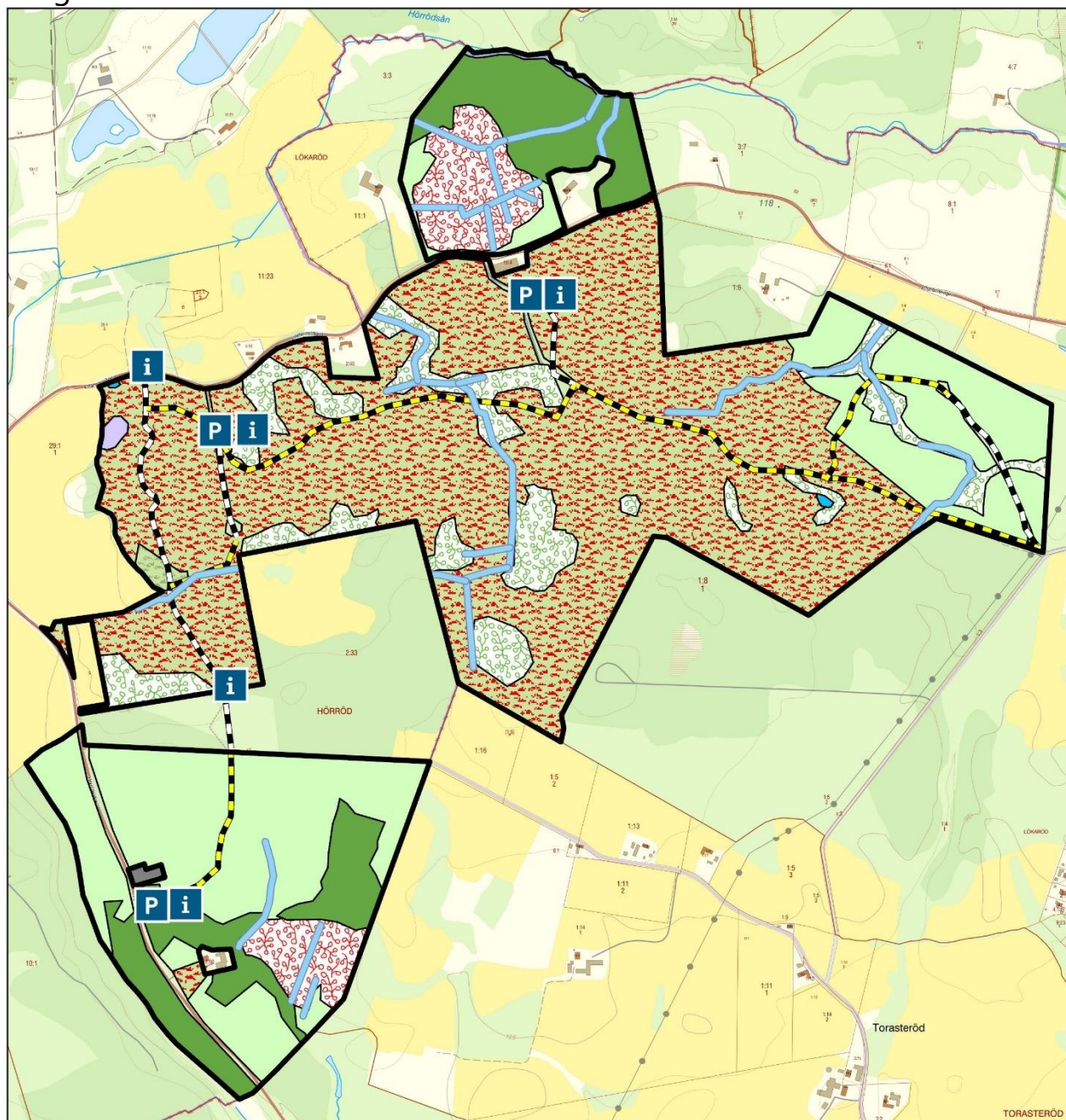
12.1 Litteratur

- Strategi för formellt skydd av skog i Skåne län, Länsstyrelsen i Skåne län, rapport 2006:1
- Artportalen www.artportalen.se
- Artdatabankens artfaktablad <http://www.artdata.slu.se>
- Kulturmiljöprogram för Skåne, Kulturmiljöprogram för Skåne 2006, Länsstyrelsen i Skåne län
- Grön infrastruktur i Skåne – nulägesbeskrivning 2020, Länsstyrelsen Skåne
- Naturvärdesöversikt - regionalt värdefulla områden för biologisk mångfald, Länsstyrelsen Skåne

12.2 Kartor

- Enskifte 1814, 1-46-11 19, Lantmäteristyrelsens arkiv
- Enskifte år 1828,11-brö-14, Lantmäterimyndigheterna
- Generalstabskartan 1862, Kristianstad 6-1, Rikets allmänna kartverks arkiv
- Häradsekonomiska kartan, Maglehem 3-76, Rikets allmänna kartverks arkiv
- Häradsekonomiska kartan, Hörröd-Långaröd 3-75, Rikets allmänna kartverks arkiv
- Flygbild år 1947, Lunds universitet
- Övriga kartor och bakgrundskartor, Lantmäteriet. © Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga A Skötselområden

Bilaga A, Skötselområden

Naturresevat

Skötselområden

- Utmark
- Utmark - restaurering
- Fuktäng
- Lövsumpskog
- Lövsumpskog - restaurering varav granplantering
- Naturskogsliknade ädellövskog
- Ädellövskog - restaurering varav granplantering
- Småvatten

Anläggningar

- Parkering
- Informationsskylt
- Befintlig led
- Ny led
- Diken

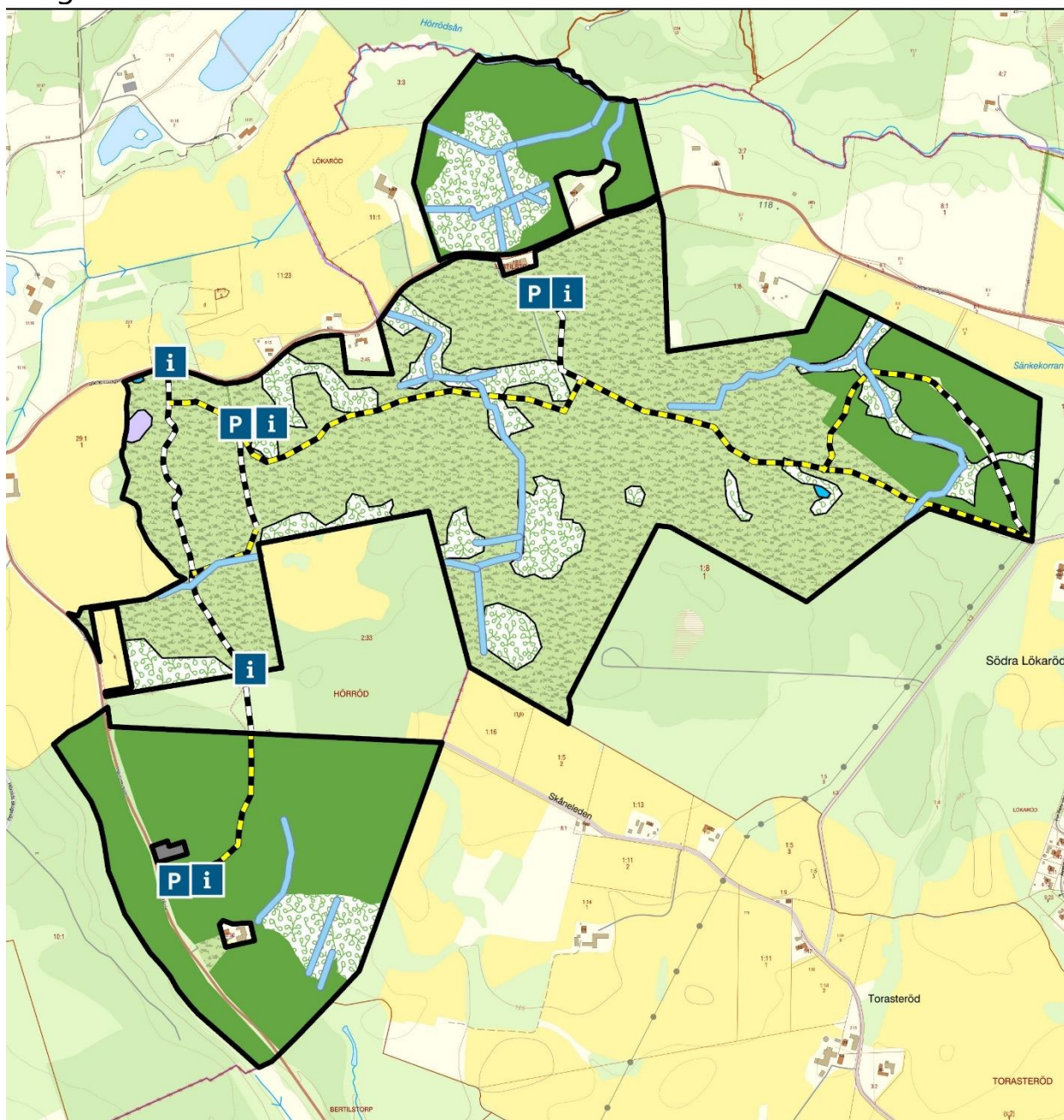

0 100 200 300 Meter

Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 12578-2024

© Länsstyrelsen Skåne
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga B Målbild

Bilaga B, Målbild

Naturresevat

Skötselområden

- Utmark
- Fuktäng
- Lövsumpskog
- Naturskogslignade ädellövskog
- Småvatten

Anläggningar

- Parkering
- Informationsskylt
- Befintlig led
- Ny led

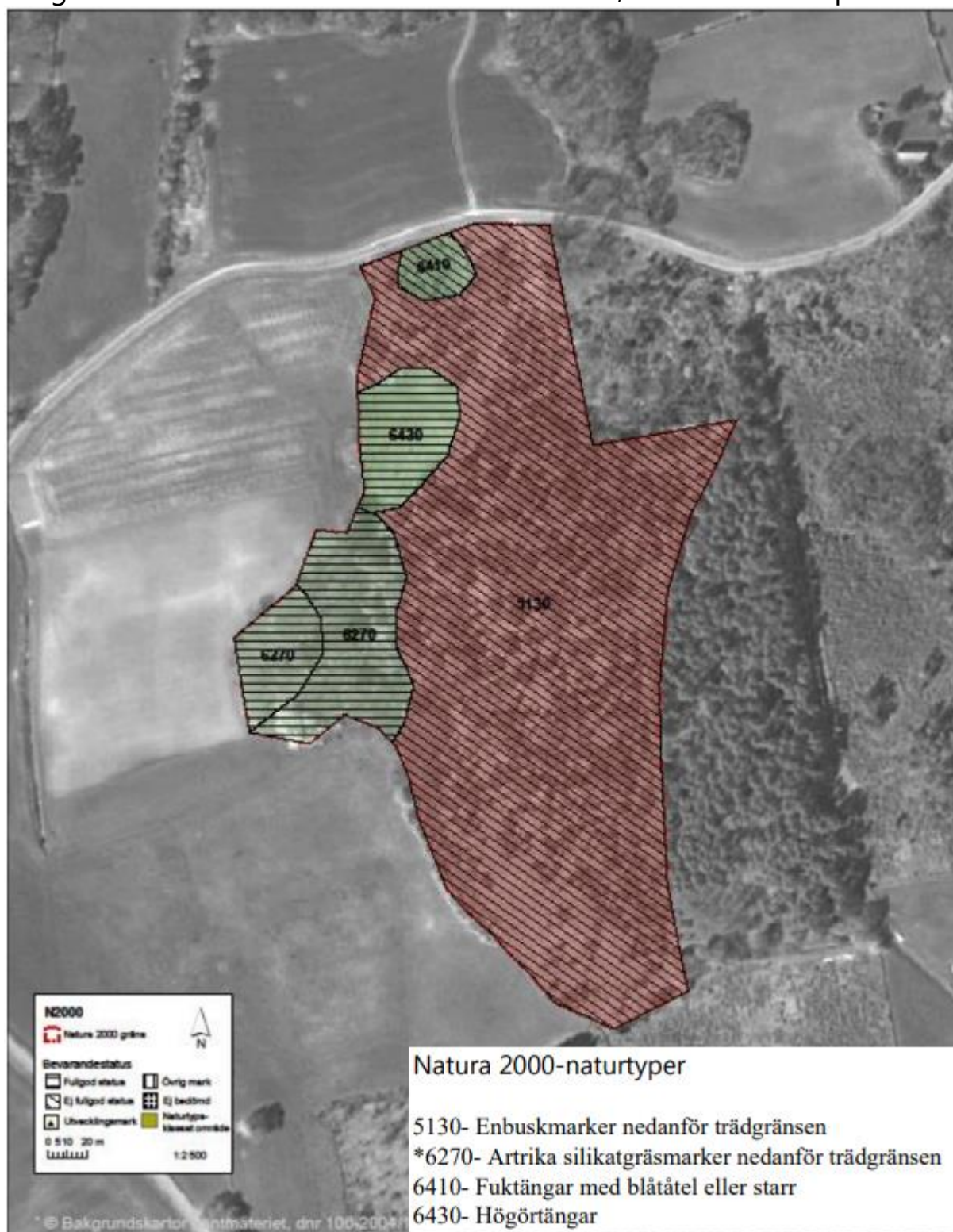

0 100 200 300 Meter

Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 12578-2024

© Länsstyrelsen Skåne
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

Bilaga C Natura 2000-området Hörröds utmark, Från bevarandeplanen år 2016

Naturreservatet Hörröds och Södra Lökaröds utmark i Kristianstads och Tomelilla kommun utgör ett landskapsmässigt mycket viktigt område att restaurera till den utmark som den var för cirka 100 år sedan med alla de hotade arter som här kan återfå sin livsmiljö.

En del i länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda naturreservat och upprätta skötselplaner.

Skötselplanen innehåller en markhistorisk beskrivning samt planerad markanvändning, mål och skötselåtgärder för området. Den innehåller också information om friluftsliv, samt om hur en framtida uppföljning av området är tänkt att ske.

Länsstyrelsen
Skåne

www.lansstyrelsen.se/skane

Bilaga 4. Inkomna yttranden och bemötande

Tillhör beslut den 3 oktober 2024 om bildande av naturreservatet Hörröds- och Södra Lökaröds utmark i Kristianstad och Tomelilla kommun.

Försvarsmakten: har inga synpunkter.

Skogsstyrelsen: ser positivt på att naturvärdena i området skyddas långsiktigt enligt presenterat underlag och tillstyrker förslaget till bildandet av naturreservatet.

Trafikverket: bedömer att föreskrifterna inte begränsar normalt underhåll av statliga vägar och har därmed inga synpunkter.

Länsstyrelsen: Det är korrekt. Drift och underhåll av väg inklusive vägområde kan fortgå precis som tidigare.

Telia Sverige AB Skanova Access AB: har inget att erinra för förslaget till reservatet. Skanovas teleanläggningar/rättigheter berörs inte/påverkas inte av rubricerat förslag.

E.ON Energidistribution AB: har följande synpunkter.

Inställning

E.ON Energidistribution AB (E.ON) anser att det i första hand är lämpligast att en 40 meter bred skogsgata utelämnas längs med regionnätledningens sträckning - det vill säga att man flyttar gränsen av naturreservatsområdet så att ledningsgatan ej berörs. Ifall skogsgatan eller övriga ledningar inte undantas från naturreservatsområdet tillstyrker E.ON förslag till beslut under förutsättning att nedanstående yrkanden om ändringar i föreskrifter införs.

Yrkanden

Att det i undantagen från föreskrifter framgår att:

- *Normalt underhåll omfattas av akut och skogligt underhåll*
- *Tillåter motordrivna maskiner i, till och från ledningsstråket, även innefattande parkering av fordon*
- *Det ska framgå i föreskrifterna att förändring av elnätet får tillståndsprövas*

Bakgrund till yrkande

Inom det föreslagna naturreservatet har E.ON både ett lokalt- och regionalt elnät. Lokalnätet består av markförlagda låg- och mellanspänningskablar. Regionnätet består av en 130 kV luftledning i reservatets östra del, se bifogad karta. Kraftledningen omfattas av Elsäkerhetsverkets starkströmsföreskrifter, ELSÄK-FS 2022:1.

Starkströmsföreskrifterna reglerar bland annat ledningskonstruktion, höjd över mark, avstånd från ledning till byggnad, brännbart upplag, parkeringsplatser, tillfartsvägar med flera verksamheter. För luftledningens bibehållande måste vi kunna utföra kontroll och skötseln enligt ELSÄK-FS 2008:3 inklusive ändringar i ELSÄK-FS 2010:3.

Underhåll/Röjning och reparation

För att säkerställa ellagens krav på säkra, tillförlitliga och effektiva elleveranser (3 kap. 1 § ellagen) måste E.ONs underhåll av elledningar även fortsättningsvis kunna genomföras och bedrivas på ett rationellt och kostnadseffektivt sätt.

Bestämmelserna i naturreservatsföreskrifterna får inte utgöra hinder för vårt framtida, planerade och regelbundna skogliga underhåll av ledningsgatan, vilket t.ex. omfattar röjning och fällning av farliga kanträd. E.ON måste kunna utföra ett normalt skogligt underhåll inom en skogsgata på 40 meter för 130

kV luftledningen. Underhållet kan ske genom helikoptertoppning samt att därutöver ta bort enstaka, för ledningen, farliga träd utanför skogsgatan. Vid kabel- och linjefel eller andra typer av fel är det nödvändigt att få reparera ledningen. För att kunna utföra nödvändig drift och nödvändigt underhåll samt reparation av ledningarna är det en förutsättning att motordrivna maskiner kan framföras i samt till och från ledningsgatan och ledningsstråket. Detta innebär att schaktning/grävning måste få utföras där reparation och underhåll krävs. Med hänsyn till det ovan framförda är det viktigt att det tydligt framgår av föreskrifternas undantag att körning men även parkering får ske för underhåll av ledningarna. Om det i naturskyddet ska ingå att kvarlämna fällda träd kan E.ON göra det under förutsättning att E.ON inte hålls ansvariga för skogsskyddet.

Allmänna upplysningar

Om det i framtiden blir aktuellt med förändring av elnätet och/eller nyanslutning inom eller i närheten av området, bör det framgå i reservatföreskrifterna att förändring av elnätet får tillståndsprövas.

När en begäran om utökning av elnätet görs har E.ON har anslutningsplikt och kan inte neka en anslutning till elnätet.

Med anledning av elsäkerheten ska nätägaren kontaktas om en förändring av marknivån under eller bredvid kraftledningarna skulle ske. Detta gäller även när anläggningar såsom vägar, gång- och cykelbanor med mera ska anläggas.

Om vägar kommer att spärras av med exempelvis bommar måste E.ON få tillgång till nycklar eller koder så att passage för drift och

underhåll av ledningen kan ske. Byggnader (även inkluderat jaktorn etc.) får inte utan ledningshavarens medgivande uppföras på närmare avstånd än 10 meter från ledningens yttersta faslina. Om viltstängsel ska monteras ska fastighetsägaren alltid kontakta E.ON inför uppförande i närheten av kraftledningarna. Detta för att få uppgifter om vilka särskilda skyddsåtgärder som eventuellt erfordras. E.ON förutsätter att hänsyn tas till ovanstående synpunkter samt att vi i fortsättningen kan sköta om våra anläggningar enligt gällande föreskrifter och standarder.

Länsstyrelsen: I aktuellt fall står Naturvårdsverket som fastighetsägare till området där luftledningen går, vilket medför att de vill att hela fastigheten ska förordnas som naturreservat. Vidare går en väg in i området som förvaltaren kommer behöva nyttja varför det finns ytterligare skäl för att låta luftledningsstråket vara kvar i naturreservatet. Länsstyrelsen har lagt till undantag från föreskrifter gällande borttagning eller nedgrävning av befintliga luftledningar i ledningsgatan. Drift och underhåll av ledningar och anläggningar får ske i fortsättningen precis som det tidigare har skett. Vilket tillåter motordrivna maskiner i ledningsstråket samt att på befintliga vägar nyttja er rätt att ta väg till ledningsstråk och parkering. Nyanslutningar till befintligt elnät är en dispenspliktig verksamhet, då nyanslutningen kan innebära grävning eller annan åtgärd i inom naturreservatet. Det borde finnas goda möjligheter att ansluta nya abonnenter längs med ledningen, då naturreservatet är av en begränsad geografisk yta och ni har ledningar som löper i princip runt om hela naturreservatet.

C4 Energi: Har inga synpunkter.

SGU: Avstår från att yttra sig, men hänvisar till en bilaga av vilken det framgår att SGU har sedan 1858 haft i uppdrag att kartlägga berggrund, jordarter och grundvatten i landet. Den geologiska basinformationen som SGU tar fram används i samhället av kommuner, länsstyrelser, andra statliga myndigheter, prospektörer och universitet m.fl. SGU har i regeringsuppdrag från 2024 att särskilt kartlägga malmpotentiella områden i landet. I regeringsuppdraget ingår undersökning och kartläggning av malmpotentiella områden samt inventering av mineralfyndigheter (inkl. äldre gruvhål).

SGU:s kartläggning innebär i regel kartering av berggrund (viss provtagning och stenknackning), geokemisk provtagning (ca 2 prover per kvadratkilometer) och/eller geofysiska mark- eller flygmätningar. Dessa metoder ger obefintlig eller försumbar skada på mark och omgivning.

För att underlätta SGU:s arbete och minska länsstyrelsens administrativa börda är det önskvärt att det tydligt framgår av reservatsföreskrifterna att denna typ av verksamhet, när den utförs av statlig myndighet med uppgift att undersöka landets geologiska beskaffenhet, ska tillåtas. Generellt så är dessa undersökningar inte

av en sådan art som strider mot det naturbevarande syftet med reservatet. Vi anser att det är nödvändigt att ett sådant undantag finns i föreskrifterna.

SGU avstyrker reservatsbildningar i områden där det finns utpekade fyndigheter av riksintresse enligt 3 kap. 7 § miljöbalken. SGU avråder starkt från reservatsbildningar när de ligger i väl undersökta områden med tidigare känd malmpotential. SGU avråder från reservatsbildningarna i områden där det finns gällande undersökningstillstånd eller bearbetningskoncessioner enligt minerallagen. SGU anser att införande av sådana naturreservat kommer att fragmentera och sannolikt försvåra, eventuellt omöjliggöra, framtida eventuell utvinning i berörda områden, och det starkt negativt påverkar viljan att prospektera.

SGU vill också ta tillfället i akt att uppmärksamma länsstyrelsen på att enligt EU:s förordning om kritiska råvaror (Critical Raw Materials Act, CRMA) som trädde i kraft 23 maj 2024, ställer krav på ökad kartläggning och utvinning av kritiska råvaror i medlemsstaterna, i syfte att minska sårbarheten och öka försörjningsberedskapen i Sverige och i EU. Sveriges berggrund har en stor potential för att hitta och utvinna de kritiska råvaror som EU har listat. Detta är ett intresse som måste beaktas i ert fortsatta arbete.

Länsstyrelsen: Föreslaget naturreservat ligger inte i ett område utpekad för fyndigheter av riksintresse enligt 3 kap 7 § miljöbalken. Området är inte ett sådant område som innehåller någon sedan tidigare väl undersökt malmpotential. Vidare finns ingen bearbetningskoncession inom området. Länsstyrelsen anser att områdets begränsade geografiska utbredning och dess betydelse för natur- och friluftsliv bör medföra att de undersökningar som innebär provtagning och stenknackning, lämpligare företas utanför området. Möjlighet finns att söka dispens för undersökningens utförande.

Lunds botaniska förening: Inrättandet av naturreservatet vore i hög grad önskvärt och skötselplanen förefaller väl anpassad till området. Jag lämnar nedan några små kommentarer och förslag på ändringar av skötselplanen. I listan över rödlistade arter på sida 33 framgår det inte om det är en lista över i området förekommande arter. Slåttergubbe, *Arnica montana* finns med i listan, men det nämns på flera ställen i skötselplanen att slåttergubbe ej finns i området.

Övriga rödlistade arter som finns i området, och ej i listan, omfattar småvänderot, *Valeriana dioica*; majnycklar, *Dactylorhiza majalis* ssp. *majalis* och skogslysing, *Lysimachia nemorum*.

Angående inplantering av slåttergubbe och andra arter, föreslår jag att det i skötselplanen ska stå att inplantering ska ske med så lokalt material som möjligt och att Svenska botaniska föreningens policy för spridning av växtmaterial ska följas. Policyn finns tillgänglig här: <https://svenskbotanik.se/wp-content/uploads/2024/06/policy->

[vaxtmaterial.pdf](#) I samband härmed noterar jag att listan på sida 21 är mycket otydlig. Flertalet meningar är ej fullständiga och det framgår därför inte vad deras åsyftade mening är. Som exempel kan meningen "Stödinplantering/insådd av för biotopen lämpliga arter, bl.a. slåttergubbe (VU) och åkervädd." anföras. Det framgår inte om den omtalade stödinplanteringen ska ske, får ske, eller inte får ske. Liknande otydligheter vidlåder resterande delar av listan, och det vore bra om förtydligande omformuleringar kunde genomföras.

Slutligen omtalas på sida 6 anläggande av parkeringsplatser. Bilism är förorenande, och bidragande orsak till klimatförändringar. Jag ser därför ingen anledning att anlägga fler parkeringsplatser. Snarare borde i listan på sida 15 med åtgärder för att motverka problem med klimatförändringar införas ett förbud mot parkeringsplatser eller nya sådana.

Länsstyrelsen: Har korrigerat förekomsten av slåttergubbe och tackar för de kompletterande rödlistade arterna. Gällande inplanteringar eftersträvar länsstyrelsen material av så lokal proveniens som möjligt. Länsstyrelsen noterade att det fallit bort något ord i meningen vilket korrigerats. Skötselplaner behöver hållas korta, varför vissa meningar kan uppfattas som väl korta. Förutom att skydda områden behöver människor kunna få besöka områdena, varför parkeringar behövs.

Privatperson: Som boende i trakten ser jag positivt på utsikten till att ett så relativt stort område kan bli restaurerat och få ökade natur- och upplevelsesvärden.

När det gäller förekomsten av rödlistade arter har jag några att tillägga. Inom reservatet gäller det skogslysing (NT), flera aktuella lokaler i sumpskogen och majnycklar (NT), enstaka 2020 i den gamla ängsmarken norr om Lillehemsvägen. I närområdet gäller det backsippa på ett par lokaler vid Hörröd by och en ensam planta på kullen på västra sidan av det befintliga reservatet Hörröds utmark. Denna lokalen ingår vad jag vet i dag betesmarken, men tillhör en fastighet utanför reservatgränsen. I anslutning till området har jag också hittat fjärilarna krattsnabbvinge (NT) och åkerväddsmott (VU) vid vägen på östra sidan av reservatet, samt en större förekomst av bredbrämad bastardsvärmare och mindre bastardsvärmare på den igenväxande betesmarken/trädesmarken Lökaröd 8:1. Bland fåglar bör nämnas mindre hackspett med häckningar på minst två ställen nära Hörrödsån NÖ om reservatsområdet. Reservatets sumpskogar är lämplig miljö för arten, om den inte redan finns där.

Bland icke-rödlistade arter av intresse i reservatet vill jag nämna vitskråp, trolldruva och skogslind inom det planerade utmarksbetet, vilka alla visar på fläckvist rikare mark än den som annars kännetecknar utmarken. Törnskata som är rapporterat i nuvarande

Hörröds utmark och flera ställen i omgivningen kan få bra möjligheter i den kommande utmarken.

I det hela taget är det ju ett område som än så länge är relativt oinventerat eftersom det finns mer kända lokaler i närheten som drar naturkännarens uppmärksamhet.

Avgränsningen av reservatet följer ju i stort set fastighetsgränserna, så man kan tycka att Lökaröd 1:8 borde ingå i sin helhet, vilket skulle ge en ännu mer sammanhållen utmarksareal. Men jag antar att det finns skäl till den valda gränsdragningen.

När det gäller målbilden tycker jag det är intressant och ambitiöst att satsa på restaurering av en så relativt stor areal och att ha den gamla utmarken som riktmärke.

Utmaningen med att bevara värdefulla naturbetesmarker, i och utanför reservat, är stora. Att få till mer sammanhållna arealer genom restaurering är bra, och att i detta fallet öppna för vinterbete och helårsbete är mycket intressant. Situationen för många betesmarker är ju tyvärr att de antingen betas för svagt eller att de betas för hårt under sommarmånaderna. Både ur historiskt och ekologiskt perspektiv är det rimligt att djur går på bete så länge det finns någon föda - vilket i Skåne i praktiken kan vara året runt om djuren i övrigt är lämpliga och inte för många. Vinterbete och/eller helårsbete utan stödutfodring är nästan okänt i dagens naturförvaltning. Hörröds- och Lökaröds utmark kan därför få vidare betydelse genom de erfarenheter som görs. Allt hänger naturligtvis på att man får dit bra djur och djurhållare. Jag vill dock också betona viktigheten av att målbilden inte är för snäv.

Naturligtvis behövs mål för den initiala restaureringen, och man kan ha en vision om hur landskapet kommer att bli, men därefter är det fram för allt djuren som gör arbetet. Och om det tillåts kommer det att bli en dynamisk process över lång tid och utan något förutbestämt slut. Jag ser att det i förslaget är öppna formuleringar kring sumpskogens utbredning. Samtidigt finns det lite väl fasta mål för förekomsten av t.ex. slåttergubbe och björnbär. Kanske är det möjligt att lägga till erfarenhetsuppbyggnaden och djurens långvariga omformande av området som mål sig själv?

Förslaget lägger upp till att man justerar skötselplanen beroende på gjorda erfarenheter och ny kunskap utifrån, vilket är bra. I den bästa av världar borde ett en restaurering som denna vara föremål för extern monitoring och forskning. Detta är naturligtvis omöjligt sätta ramar för i ett beslut, men det är kanske värt att nämna att man välkomnar forskning.

Allt som allt mycket spännande!

Länsstyrelsen: Tackar för de kompletterande artuppgifterna.

Länsstyrelsen har valt att avgränsa naturreservatet på fastigheten Lökaröd 1:8 på grund av de låga naturvärdena utanför det planerade naturreservatet och att grundsyftet var att mark erhållen från Sveaskog skulle bytas bort mot annan naturvårdsintressant mark. Anledningen till bevarandemål kopplat till slåttergubbe och björnbär

är att slåttergubbe är angelägen om att få in i området, medan björnbär är angeläget att begränsas. Val av betande djurslag medför ökande eller minskande mängd björnbär. Länsstyrelsen välkomnar generellt sett forskning i naturreservaten, baserat på vad som studien avser.

HUR MAN ÖVERKLAGAR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Mottagare

För att överklaga skriver ni till regeringen, Miljödepartementet.
Observera dock att ni ska skicka överklagandet till
skane@lansstyrelsen.se eller till Länsstyrelsen Skåne,
Miljöavdelningen, 205 15 MALMÖ.

Tid för överklagande

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen senast den **31 oktober 2024**.
Om den som vill överklaga beslutet företräder det allmänna ska överklagandet
dock ha kommit in tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Innehåll

Överklagandet ska vara skriftligt. I överklagandeskrivelsen ska ni
ange:

- vilket beslut ni överklagar, beslutets datum och ärendenummer (diarienummer),
- på vilket sätt ni vill att beslutet ska ändras,
- er adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- eventuella handlingar eller annat som stödjer er mening.

Ytterligare upplysningar

Behöver ni veta mer om hur ni ska göra kan ni ringa till
Länsstyrelsen, telefon 010-224 10 00 (växel).